

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

32E JAARGANG

WOENSDAG 5 NOVEMBER 1947

No. 1591

COMMISSIE VAN REDACTIE:

H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries;
J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro: 8408.
Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.
Adres voor België: Universiteitstraat, 14, Gent. Telefoon 535.83.
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26* per jaar, voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) en overige landen f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangelegende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Hoven 147, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6).

DEZER DAGEN

gaan de „Economisch-Statistische Berichten” hun taak vervullen tegen breder achtergrond. Daarom wordt ditmaal de blik naar binnen gericht.

De Commissie van Redactie heeft, met instemming van het Curatorium van het Nederlandsch Economisch Instituut, naar middelen gezocht om de economische en intellectuele samenwerking tussen België, Luxemburg en Nederland feitelijk te dienen. Zij acht het een eerste eis voor wederzijds begrip, dat men elkaars problemen kent en de bedoeling van de ander kan begrijpen.

Het leek derhalve noodzakelijk, de mogelijkheid te scheppen, dat, regelmatig dan tot nu toe het geval was, Belgisch-Luxemburgse problemen van het eigen land uit in de „E.-S.B.” werden behandeld en dat bij gelegenheid ook de Belgische of Luxemburgse visie op Nederlandse en internationale vraagstukken zou worden gegeven; voorts — de aard van het blad brengt dat mee — dat de economisch-statistische voorlichting over de buurlanden regelmatig en uitgebreider zou zijn. Dat alles met behoud van het karakter van de „E.-S.B.”: een open forum, waar plaats is voor elke economische zienswijze, met het Nederlands als voertaal.

Uit deze gedachtengang vloeide een poging voort, de bestaande goede relaties met Belgische economische kringen uit te breiden. Daartoe werd in eerste aanleg in de voorzomer van dit jaar verbinding gezocht met een aantal academische economen in België. Tot voldoening der redactie werden de ontvouwde plannen aldaar met constructieve bereidvaardigheid ontvangen. Besloten werd tot de volgende vorm van samenwerking.

Een Commissie van Advies voor België werd gevormd, waarin zitting namen: Prof. Dr J. E. Mertens, Universiteit van Leuven; Prof. R. Miry, Rijksuniversiteit te Gent; Prof. Dr J. van Tichelen, Rijksuniversiteit te Gent en Universiteit van Brussel; Prof. R. Vandeputte, Universiteit van Leuven; Prof. Dr F. Versichelen, Rijksuniversiteit te Gent.

Deze Commissie heeft zich willen belasten met het verzamelen van en adviseren over artikelen, zowel uit het Franse als Nederlandse taalgebied van België en uit Luxemburg. De verantwoordelijkheid voor de eindredactie, dus ook voor „Dezer Dagen”, blijft bij de Commissie van Redactie. Ten overvloede zij opgemerkt, het spreekt uit het karakter van het blad en uit het signeren der artikelen, dat ook deze Commissie de in artikelen naar voren gebrachte meningen voor rekening van de schrijvers laat.

De redactie is Hunne Excellenties Prof. Dr G. Eyskens en Prof. Mr P. Lieftinck ten zeerste erkentelijk voor de inhoudrijke inleiding, welke zij aan dit eerste nummer op de verbrede grondslag hebben willen geven.

„Natura non facit saltum” was de visie van één van Engeland's grootste economen op de economische problematiek. Ook wij rekenen op een geleidelijke ontwikkeling. Wij hopen een stap vooruit te hebben gedaan.

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	875
Sommaires, summaries	875
Samen werken en samen denken door Zijne Excellentie Prof. Dr G. Eyskens, Minister van Financiën van België	876
De eerste steen gelégd door Zijne Excellentie Prof. Mr P. Lieftinck, Minister van Financiën van Nederland	876
Vrijheid en binding in elk der landen door Prof. Dr N. J. Polak	877
Inter-Europese transferabiliteit door Prof. Dr F. A. G. Keesing	879
België en het dollarprobleem door V. van Rompuy	880
Enkele aspecten van de betekenis van de „Benelux” voor de landbouw der drie landen door Mr H. J. Louwes	883
Boekbespreking:	
Economisch-Historische opstellen, geschreven voor Prof. Dr Z. W. Sneller ter gelegenheid van zijn 25-jarig hoogleraarsjubileum, bespr. door Mr W. F. Lichtenauer	885
Aantekening:	
Inter-Europese transferabiliteit	886
Internationale notities:	
De agrarische bevolking van Amerika	887
Prijsdaling in Italië	887
Korte berichten	888
Ontvangen boeken en brochures	888
Geld- en kapitaalmarkt	888
Statistieken:	
Bankstaten	889
Stand van 's Rijks Kas	890
In- en uitvoer van Nederland	890
Enige indexcijfers van de industriële productie in Nederland	890
Overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen	891
Werkloosheid in Nederland	892
Havenbeweging	892
Enige indexcijfers van de industriële productie in België	892
In- en uitvoer van België	893
De kolonpositie van België	893

International Business Machines Corporation New York
kondigt 2 belangrijke nieuwe machines aan:

1. IBM Calculating Punch, Type 602,
2. IBM Proof Machine, Type 801.

Vraagt nadere inlichtingen aan:

Internationale Bedrijfsmachine Mij N.V.
Frederiksplein 34, Amsterdam-C., Tel. nrs. 33406, 33656, 31856

„HOLLANDIA”

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V

HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN

Behandeling van alle
bankzaken

* *

Bezorging van alle
assurantiën.

R. MEES & ZOONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM - ROTTERDAM - 'S-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

Export- credieten!

Voor een efficiënte
uitvoering Uwer goederen-
transacties staat de bijna
60-jarige ervaring van de
A.G.B. u borg. Een vlotte
behandeling van documen-

taire incassi en snelle af-
rekening op grond van
documentaire accreditieven
bieden U voordelen van
risicovermindering en ren-
tebesparing.

AMSTERDAMSCH GOEDEREN-BANK N.V.

Kapitaal en Reserves f. 8.400.000

KEIZERSGRACHT 203
AMSTERDAM

MATHENESSERLAAN 186
ROTTERDAM

Vermogensheffingen

Objectieve en deskundige
voorlichting aan bedrijven en
particulieren die een deel van
hun vermogen moeten vrij-
maken voor betaling der ko-
mende heffingen, verstrekt de

Naaml. Venn.

Hollandsche Belegging- en Beheer-Mij.

Anno 1930

Heerengracht 320 - Amsterdam C

Commissarissen:

Prof. Ir. I. P. de Voofs;

Drs. J. H. Gispens;

Mr. J. E. Scholtens.

Directie:

Gerlof Verwey;

Dr. F. Ph. Groeneveld;

A. C. Leeuwenburgh.

ROTTERDAMSCH
BANK

225 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

ASSURANTIËN

OP

ELK

GEBIED

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

Zijne Excellentie Prof. Dr. G. Eyskens, Minister van Financiën van België, *Samen werken en samen denken.*

Zijne Excellentie Prof. Mr P. Lieftinck, Minister van Financiën van Nederland, *De eerste steen gelegd.*

Prof. Dr N. J. Polak, *Vrijheid en binding in elk der landen.*

België kent een ruime voorziening met goederen, levensdigheid in de productie, een hoog prijsniveau, een grote mate van vrijheid in bedrijfsleven en verbruik. Nederland daarentegen kent goederenschaarste, grote moeilijkheden in de voortbrenging, betrekkelijk geringe prijsstijging, straffe bindingen op vrijwel ieder punt van het economisch verkeer.

Het zijn in hoofdzaak de materiële omstandigheden, die de economische politiek in beide landen een geheel verschillende richting hebben gegeven. Een duidelijk verschil in materiële omstandigheden bestond reeds bij de bevrijding; de economische politiek heeft zich hierbij aangepast en op haar beurt de verdere ontwikkeling van de gegeven situaties beïnvloed.

Prof. Dr F. A. G. Keesing, *Inter-Europese transferabiliteit.*

In vervolg op de „Marshall“-conferentie te Parijs hebben thans Frankrijk, Italië, België/Luxemburg en Nederland te Parijs overeenstemming bereikt over een eerste accord van monetaire samenwerking.

Aan dit accord ligt ten grondslag de gedachte, dat betalingen in goud en valuta tussen de deelnemers zo veel mogelijk moeten worden vermeden. De Bank voor Internationale Betalingen te Bazel is aangezocht om te fungeren als centraal orgaan, waaraan maandelijks alle gegevens zullen worden verstrekt, die voor het verrichten van compensaties nodig zijn. Andere landen kunnen toetreden tot dit accord, dat de werking der bestaande bilaterale accorden onaangetast laat. De tekst van het accord is in dit nummer opgenomen.

V. van Rompuy, *België en het dollarprobleem.*

België's in- en uitvoer van goederen bedroegen in de afgelopen drie jaren resp. 120 en 67 milliard francs. De handelsbalans met de Verenigde Staten was voortdurend sterk passief. Schr. geeft een opsomming van de dollarbronnen, die dit mogelijk hebben gemaakt.

Een overzicht van de mogelijkheden tot het verkrijgen van dollars, die thans nog openstaan, wijst uit, dat momenteel ook voor België het vraagstuk der dollarschaarste voelbaar wordt. Van belang is in dit verband, dat de goederen invoer zeker vatbaar is voor beperking zonder ernstige daling van de levensstandaard. De Overheid heeft de banken reeds aanbevolen om geen dollarcredieten meer te verstrekken voor luxe- en overbodige invoer.

Mr H. J. Louwes, *Enkele aspecten van de betekenis van de „Benelux“ voor de landbouw der drie landen.*

In agrarisch opzicht bestaat tussen Nederland en België een verschil in structuur: terwijl normaliter in Nederland de op export ingestelde landbouw een belangrijke actiefpost op de betalingsbalans opleverde, was in België de import van agrarische producten geregeld groter dan de export daarvan; de landbouw werd hier in betekenis overvleugeld door de industrie.

Dit verschil in structuur leidde na de crisis van 1929 tot een in beide landen volkomen verschillende agrarische politiek. In Nederland werd een actieve politiek gevoerd (landbouwcrisismaatregelen), waarbij een uitgebreid ordeningsapparaat ontstond; de Belgische boer behield meer vrijheid, een ordeningsapparaat was hier niet nodig.

Verwezenlijking van de economische unie vereist een gelijkgerichte agrarische politiek. Deze consequentie wordt getrokken: maatregelen voor de overgangstoestand zijn reeds in werking getreden.

SOMMAIRES.

Le professeur G. Eyskens, Ministre des Finances de la Belgique: *Travailler en commun, penser en commun.*

Le professeur P. Lieftinck, Ministre des Finances des Pays-Bas: *La première pierre vient d'être posée.*

Liberté et dirigisme dans les pays du Benelux par le professeur N. J. Polak.

La Belgique et le Luxembourg d'une part, les Pays-Bas d'autre part connaissent des systèmes complètement différents de politique économique. L'auteur fait ressortir que ces différences sont dues aux conditions économiques telles qu'elles existaient lors de la victoire en Europe, en mai 1945.

Convertibilité intereuropéenne par le professeur F. A. G. Keesing.

Le mois passé, la France, l'Italie, l'Union économique Belgo-Luxembourgeoise et les Pays-Bas ont signé un agrément concernant un système de compensation multilatérale. D'autres pays peuvent se joindre à cet accord, dont la mise en oeuvre est centralisée près de la Banque des Règlements Internationaux.

La Belgique et le problème des dollars par Victor van Rompuy.

A présent la Belgique connaît, elle aussi, le problème de la pénurie des dollars. D'après l'auteur une restriction des importations n'entraînera qu'une baisse légère du niveau de vie.

Quelques aspects agricoles du Benelux par H. J. Louwes.

Aux Pays-Bas, avant la guerre, on exportait plus de produits agricoles qu'on en importait; en Belgique, la situation était inverse. Cette différence structurelle conduisait à des politiques agricoles divergentes. La réalisation de l'union économique nécessite des adaptations de ces politiques.

SUMMARIES.

Professor G. Eyskens, Minister of Finance of Belgium: *Working together, thinking together.*

Professor P. Lieftinck, Minister of Finance of the Netherlands: *The foundation stone laid.*

Freedom and planning in the Benelux countries by Professor N. J. Polak.

Belgium/Luxemburg and the Netherlands have an entirely different system of economic policy. The writer points out that these differences were caused by economic conditions prevailing on V-E day, May 1945.

Inter-European transferability by Professor F. A. G. Keesing.

Last month France, Italy, Belgium/Luxemburg and the Netherlands drafted an agreement with regard to a system of multilateral monetary compensation. Other countries may join the agreement, the operation of which will be centralised at the Bank for International Settlements.

Belgium and the dollar problem by Victor van Rompuy.

At present Belgium too faces the problem of dollar scarcity. The writer points out that in Belgium a restriction of imports is possible without a considerable decline in the standard of living.

Some agricultural aspects of the Benelux by H. J. Louwes.

In prewar years Dutch agricultural exports were considerably larger than the corresponding imports; the Belgian balance of trade showed just the reverse picture. This caused, after the 1929 crisis, a divergence of agricultural policy, which has to be eliminated if the economic union is to be realised.

SAMEN WERKEN EN SAMEN DENKEN.

Reeds meer dan eens hebben de etappen der steeds nauwere samenwerking tussen de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie en Nederland het voorwerp uitgemaakt van artikelen en van gedachtenwisselingen in dit tijdschrift.

Het denkbeeld omtrent deze samenwerking is niet nieuw. Het schijnt inderdaad iets heel natuurlijks dat drie landen, die in deze hoek van Europa, tussen drie grote economische entiteiten ingesloten zijn, op hun beurt streven naar een groepering, die, zich door haar economische en financiële hulpmiddelen, door de verscheidenheid van haar nijverheids- en landbouwproducten en door de activiteit van haar internationale handel sterk voelt.

Doch een gedachte, zij weze nog zo edelmoedig en zo vruchtbaar, is niet voldoende. Immers, de politieke en economische omstandigheden moeten ertoe geschikt zijn om ze uit te werken. Een zo-groot werk als de eenmaking op tolgebied en tenslotte op economisch gebied van de drie landen moet op de belangstelling en de sympathie der drie naties steunen, zo niet staat het ten dode opgeschreven.

Indien dit werk thans leeft, dan is het juist omdat de Duitse bezetting, het gemeenschappelijk doorstane leed en gevaar, de economische en politieke beroering voortvloeiend uit de oorlog de banden onder de drie landen nauwer hebben toegehaald en het vereiste psychologische klimaat hebben tot stand gebracht.

Bij het einde van de oorlog hebben Nederland, Luxemburg en België het besluit genomen samen te werken en al de hindernissen voor een vrij verkeer van goederen en kapitalen geleidelijk uit de weg te ruimen. Zij willen een economisch sterk blok vormen, steunend op een afzetgebied van 18 miljoen inwoners.

Het bereiken van dit einddoel vergt echter een langdurige en kiese aanpassing, welke verschillende jaren in beslag zal nemen.

Tal van verwezenlijkingen zagen reeds het licht, onder meer een monetaire overeenkomst en de eenmaking van de toltarieven. Anderzijds liggen tal van ontwerpen en hervormingen ter studie. Zij zullen in de volgende etappen worden bewerkstelligd.

Doch het komt meer en meer vast te staan, dat de verwezenlijking van de Economische Unie van elk der drie partners een zekere onbaatzuchtigheid, wederkerige concessies, een nauwkeurige bekendheid met en een helder begrip van het economisch en financieel leven der andere partners zal vergen.

Wij hebben het inzicht *samen te werken*; het is dus volstrekt nodig dat wij leren *samen denken*.

Inderdaad, de economische en financiële samenwerking van de drie landen stelt een reeks totaal nieuwe problemen. Totaal nieuw zijn de uiterst ingewikkelde vraagpunten betreffende de wederkerige economische aanpassing, zoals die met betrekking tot de accijnsrechten, de prijzen en de lonen. Nieuw vooral zijn diegene betreffende de groep als zodanig beschouwd: eerst en vooral de Douane-Unie; vervolgens de Economische Unie. Bijvoorbeeld, welke houding moet de entiteit Nederland-Luxemburg-België aannemen tegenover een bepaald handelsverdrag of tegenover een bepaalde wereldactie (internationale voorstellen zoals het Marshall-plan)?

Voor die problemen moeten er oplossingen gevonden worden, die met het hoger en gemeenschappelijk belang van de drie landen overeenstemmen. Dergelijke oplossingen dienen gemeenschappelijk uitgewerkt door specialisten die de dingen van uit dat gemeenschappelijk standpunt leerden bekijken. Kortom, *deze oplossingen moeten gemeenschappelijk worden uitgedacht*.

Dit kunnen wij enkel bereiken door een veelomvattend intellectueel ruilverkeer in te richten, door gestadig in voeling te blijven met elkander. Alles wat kan bijdragen tot het onderlinge doordringen van de ideeën in de drie landen, zal met de beste uitslag worden bekroond. Deze

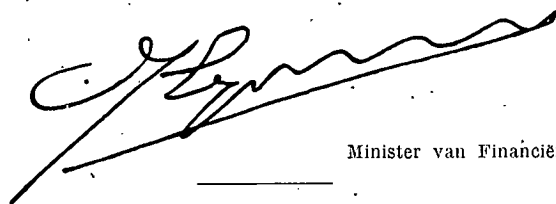
voeling werd reeds tot stand gebracht tussen de Regeringen, tussen de administraties en de officiële lichamen, in de schoot van de Raden en Commissies van het Secretariaat-Generaal der Tolunie en tussen de particuliere groeperingen van meest diverse aard. Het cultureel ruilverkeer is eveneens zeer druk: ruil van professoren en studenten, congressen, studiereizen, enz.

Dit alles zal nooit genoeg kunnen worden bevorderd, opdat de gedachtenstromingen, die tot het ontstaan van de Tolunie hebben geleid, de verdere ontwikkeling van deze Unie, trots de moeilijkheden en de tegenvallers, zouden ondersteunen totdat een volledige Economische Unie bewerkstelligd zij. Wij mogen ons dan ook verheugen over het recent initiatief van het Redactiecomité der Economisch-Statistische Berichten.

Door diverse Belgische personaliteiten uit te nodigen tot medewerking en door voor te stellen regelmatig artikelen en mededelingen ten bate van de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie te publiceren, stelt het tijdschrift „E.-S.B.” een uitgebreid publiek in de mogelijkheid om „samen te denken”.

Moge dit initiatief veel succes te beurt vallen!

Brussel, October 1947.

Minister van Financiën.

DE EERSTE STEEN GELEGD.

Tussen Nederland, België en Luxemburg bestaan bijzondere banden.

Vooreerst banden van historische aard in zoverre onze landen in vroege, doch zeer belangrijke tijden van hun ontwikkeling opgenomen zijn geweest in grotere eenheden, waarvan vooral ook een grote invloed in cultureel opzicht is uitgegaan. Deze invloed heeft zijn diepe sporen nagelaten, ook toen de gang der historie er toe heeft geleid, dat de drie landen, met name in politiek opzicht, een eigen ontwikkeling hebben doorgemaakt. Die ontwikkeling is echter in zoverre volkomen parallel gelopen; dat in de drie volken door de tijden heen de zin voor vrijheid en hun gehechtheid aan gezonde democratische instellingen in gelijke mate stevig verankerd is gebleven. Het is zeker mede daaraan toe te schrijven, dat sedert lange jaren onze landen in, directe of meer verwijderde, nabuurschap de beste betrekkingen hebben onderhouden.

Toch is er thans meer te zeggen. De druk, der laatste tijden, in elk der drie landen zich uitende in een algehele bezetting met de noodlottige gevolgen daaraan verbonden en aan de andere kant voerende tot het inzetten van alle overgebleven krachten in een strijd op leven en dood voor de bevrijding van het Vaderland, heeft een zeer sterke toenadering tussen de drie volken tengevolge gehad. Zij is ingeleid door het gelukkige initiatief der drie Regeringen, die te Londen in September 1944 de bekende douane-overeenkomst hebben gesloten en daarin mede uitdrukking hebben gegeven aan de wil zo spoedig mogelijk te geraken tot een duurzame economische unie. Het staat vast, en is nog onlangs gebleken bij de behandeling in de onderscheidene Parlementen van de genoemde douane-overeenkomst, dat dit initiatief, geboren uit de nood der tijden, beantwoordt aan de in onze volken geboren ernstige wil tot zeer innige samenwerking, en het is deze positieve grondslag, die heeft medegebracht, dat enige reactie na de oorlog met betrekking tot de ten uitvoerlegging van de gemaakte plannen niet is ingetreden.

De douane-overeenkomst is dezer dagen geratificeerd en zal, naar menselijke berekening, met ingang van 1 Januari 1948 geheel in werking treden. Zij voorziet in

het toepassen van een gemeenschappelijk tarief van invoerrechten en het verlenen van vrijstelling van invoerrechten bij invoer in Nederland van goederen, herkomstig uit de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie en bij invoer in de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie van goederen, herkomstig uit Nederland. Deze maatregelen maken een eerste belangrijke stap uit in het proces van toenadering op economisch gebied, een stap, die nog in waarde zal toenemen, zodra na het afschaffen of matigen van de bijzondere bepalingen op deviezengebied en op het gebied van invoer en invoerbepalingen de factor van de invoerrechten in de internationale handel aan belang zal hebben gewonnen.

Het is echter duidelijk, dat, in veel sterkere mate dan het invoeren van bedoelde douane-overeenkomst, het tot stand brengen van een economische unie vele problemen oproept, waarvan de oplossing geruime tijd in beslag zal nemen. Het noemen van de oplossing van de vraagstukken van belastingpolitiek, lonen en prijzen, van structuur- en conjunctuurpolitiek, havenpolitiek en handelspolitiek, doet hier elke twijfel wijken. Op dit gebied is reeds zeer veel voorbereidende arbeid geschied en de voorstellen tot de unificatie van de accijnzen en de omzetbelasting en zekere afspraken op het gebied van industriële vestigingen kunnen reeds als eerste resultaten van die arbeid worden genoemd. Wij verkeren hier echter nog in een beginstadium, het stadium, waarin veel van het nodige documentatiemateriaal zal moeten worden bijeengebracht, geordend en bestudeerd en waarin, zoekend en tastend, met behoedzaamheid en beleid moet worden voortgearbeid.

Het is in dit stadium, dat de Redactie van dit tijdschrift het gelukkige besluit heeft genomen om tot een nauwere samenwerking met België te komen en daartoe contact heeft gezocht met enkele prominente mannen van wetenschap in dat land, zulks met het doel de problemen van België en Nederland in ruimer verband wederzijds te belichten. Hier is inderdaad voor het tijdschrift een belangrijke taak te vervullen. Het tot stand brengen van een economische unie kan immers slechts worden bereikt door de gestage arbeid van de officiële instanties, door verlichting van de zijde van het bedrijfsleven en de werknemersorganisaties en onderling overleg tussen de belanghebbenden, maar ook — als zeer belangrijke bouwsteen — door bestudering van de problemen in wetenschappelijk verband, tengevolge waarvan zij eerder kunnen worden losgemaakt uit het al te concrete verband van bijzondere factoren, waarin zij weleens een en ander maal zouden kunnen zijn gevangen.

De voorbereiding van de economische unie tussen Nederland en de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie wordt in de gehele wereld met grote belangstelling gadegezien. Bij het te Parijs genomen besluit om een studiecommissie in te stellen teneinde de mogelijkheid te bestuderen om tot één of meer tolunies tussen een betrekkelijk groot aantal landen te geraken en het plan van sommige landen reeds dadelijk rechtstreeks aangaande zodanige tolunies besprekingen te voeren, heeft het voorbeeld van onze landen een belangrijke rol gespeeld. Het is aan ons te tonen met welk een ernst en gedegen studie wij onze plannen tot uitvoering wensen te brengen en aldus, direct en indirect, een bijdrage leveren voor de opbouw van deze door oorlog en andere oorzaken gehavende wereld. Dat ook dit tijdschrift — bekend om het hoge gehalte van de daarin verschenen artikelen — het zich tot een taak rekent om, in het kader van zijn terrein van werkzaamheden, in die richting werkzaam te zijn, acht ik van groot belang en van het daaraan voor onze landen verbonden nut houd ik mij ten volle overtuigd. Het is met deze overtuiging, dat ik de Redactie gelukkig met het genomen initiatief.

's-Gravenhage, October 1947.

Minister van Financiën.

VRIJHEID EN BINDING IN ELK DER LANDEN.

Wie de grens tussen het Belgisch-Luxemburgse tolgebied en Nederland overschrijdt, voelt en ziet onmiddellijk de andere economische sfeer, waarin hij is gekomen. In België — ter bekorting zullen wij Luxemburg in het verdere betoog niet afzonderlijk noemen, daar het in *dit* opzicht met België is gelijk te stellen — een ruime voorziening met goederen, zowel naar hoeveelheid als naar sortering, levendigheid in de productie, hoog prijsniveau, grote mate van vrijheid in bedrijfsleven en verbruik. In Nederland daarentegen goederenschaarste, geringe keuze, grote moeilijkheden in de voortbrenging, betrekkelijk geringe prijsstijging, straffe bindingen op vrijwel ieder punt van het economisch verkeer.

Gedurende en na de reis nemen de gedachten van degenen, die deze verschillen heeft waargenomen, hun loop. Hun vrije loop, onverschillig of men in België dan wel in Nederland is.

De gedachten dwalen eerst over de aan weerszijden van de grens waargenomen tekenen. Daarna gaan ze deze combineren en verband leggen tussen de reeksen verschijnselen. Dat verband wordt allicht oorzakelijk geacht, de verschijnselen worden allengs onderscheiden in oorzaken en gevolgen. Dan gaat het zoals zo vaak: men constateert wisselwerkingen, men vindt verband, maar kan niet met zekerheid de primaire oorzaak aanwijzen.

De ruime goederenvoorziening in België maakt grote vrijheid mogelijk. Die vrijheid leidt tot hoge prijzen, welke de productie prikkelen en zowel de goederenvoorziening als de inkomensvorming gunstig beïnvloeden. Het prijsniveau ondervindt van die prikkeling weliswaar druk tot verdere stijging, maar slechts zolang, totdat de levendige voortbrenging tot overvloed heeft geleid en de prijzen tengevolge van verminderde kooplust tot redelijke hoogte terugzakken. De goederenschaarste in Nederland daarentegen noopt tot bestendiging van tal van banden, welke, de gehele oorlog door, het verbruik, de distributie, de voortbrenging en de investering in toom hielden. Die banden maken het mogelijk, het prijsniveau laag te houden, wellicht „onnatuurlijk” laag, maar zowel de straffe regelingen als de lage prijzen oefenen druk uit op de productie, zodat de goederenschaarste blijft en de drang naar goederen voortduurt.

Het ligt voor de hand, de grotere economische vrijheid in België als de oorzaak aan te zien van de levendige productie (men zie de indexcijfers op blz. 893, kolom 1, in dit nummer), het hoge prijsniveau en de ruime goederenvoorziening, en de voortgezette bindingen in Nederland, met inbegrip van het lage prijspeil, aan te wijzen als de oorzaak van de nog weinig bevredigende voortbrenging (indexcijfers op blz. 890, kolom 2, in dit nummer) en de nog steeds niet overwonnen goederenschaarste. Wie zich in België stoot aan de hoge prijzen — wat baat die ruime keuze van goederen, als men ze niet kopen kan? — en geen vertrouwen heeft in de sanerende werking van levendige productie, prijst de Nederlandse bindingspolitiek. Wie in Nederland bezwaren ondervindt van goederenschaarste en belemmering in de bedrijfstactiek — wat heeft men aan matige prijzen als er niets te koop is? — looft de wijsheid van het vrijere regime in België.

Is inderdaad het regime van vrijheid of binding de primaire oorzaak van de ontwikkeling der economische en sociale toestanden in elk der landen? Zij, die vooral politiek denken, zijn geneigd, daar de oorzaak te zoeken. En degenen, wie het niet vergaat zoals zij menen, dat het gaan moest, denken veelal politiek. Maar zij, die politiek begrijpen, weten, dat iedere politiek alweer op onderliggende oorzaken is terug te brengen, oorzaken, gelegen in de materiële omstandigheden, in de geestelijke stromingen, in de volksaard.

Wij mogen afzien van de geestelijke stromingen, die,

in meerdere of mindere mate, in beginsel de voorkeur geven aan vrijheid of binding van het economisch leven. In beide landen zijn dezelfde stromingen aanwezig en de relatieve kracht is aan weerszijden van de grens bijkans dezelfde. Hier kan de oorzaak van het onderscheid zeker niet liggen.

De volksaard schijnt op het eerste gezicht meer houvast te geven: Noord-Nederland met zijn neiging naar perfectionisme en dus naar ontwikkeling volgens plan tegenover het Zuiden met zijn gemoedelijk vertrouwen in wat komen zal. Er schuilt een ondergrond van waarheid in deze tegenstelling: de nauwgezetheid, waarmee de Nederlandse ambtenaar zijn voorschriften uitvoert en toepast, maakt iedere binding straf en biedt iedere maatregel de kans, te sluiten en te klemmen. Ambtenaren met gemoedelijk vertrouwen doen de strafste bindingen naar vrijheid tenderen. Het ware intussen onjuist, in dit verschil in volksaard — een verschil, dat zich in overganggebieden, als Noord-Brabant al minder duidelijk aftekent — de determinerende oorzaak te zien voor het uiteenlopen, van de economische politiek.

Veeleer zijn het de materiële omstandigheden, die deze politiek in de beide landen een geheel andere richting hebben gegeven. Want die materiële omstandigheden zijn niet slechts nu zozeer verschillend, maar dat verschil was er al bij het einde van de oorlog. Het ligt derhalve voor de hand, aan te nemen, dat niet de verschillende economische politiek het verschil in omstandigheden heeft veroorzaakt, maar dat omgekeerd die politiek het gevolg was van en paste bij gegeven toestanden, zij het ook, dat zij de verdere ontwikkeling van die situaties op haar beurt heeft beïnvloed. Het ligt voor de hand, dat aan te nemen. Maar we nemen niets a priori aan. Wij willen begrijpen, dus waarnemen, redeneren en toetsen.

Vergelijken wij nu allereerst de economische toestand van de beide landen in Mei 1945, bij het einde van de oorlog.

België, sinds September 1944 bevrijd, reeds ruim een half jaar op de weg van het herstel. Staat, provinciën, gemeenten, ondernemingen en corporaties wederom onder bevoegde en competente leiders, diensten en bedrijven in functie of een heel eind gevorderd op de weg der reconstructie. Nederland, in een ellendige winter in drieën gedeeld, geheel gedesorganiseerd. De ministeriële departementen uiteengespat, deels in Londen, in Den Haag, in Noord-Brabant en bij de Gelderse IJssel. Tal van leiders nog niet uit gevangenschap teruggekeerd. In lagere overheidsorganen, in ondernemingen en andere organisaties dezelfde gebreken. Eerst na de bevrijding kunnen herorganisatie en reconstructie worden ter hand genomen.

België is weinig beschadigd: het is bevrijd in een militaire autorit. Slechts in het Noorden, tegen de Nederlandse grens, en in het Oosten, waar von Rundstedt in zijn laatste wanhoopssprong doordrong, is er oorlogsvernieling. Maar veel ervan is al gedurende de laatste oorlogsmaanden hersteld: de geallieerde oorlogvoering had België's transportwegen en -middelen en — zij het in mindere mate — zijn productie-apparaat nodig en bracht ze dus in orde. Nederland daarentegen heeft in de laatste drie verreljaars de zwaarste vernieling ondergaan, nog meer door oorlogsvoorbereiding, roof en zucht tot vernietiging dan door oorlogshandelingen zelf, al hebben deze het land geenszins gespaard. Inundatie, vernieling van bruggen, spoorwegen, dijken, haveninrichtingen, roof van rollend materieel, gehele bedrijfsoutillages en waardevolle machines, het was, al met al een vernietiging van productievermogen zo ernstig als men zich nauwelijks kan denken.

België werkte in Mei 1945. Productie- en transport-apparaat waren grotendeels hersteld en in bedrijf gebracht, de bevolking had haar werkzaamheid hernomen. Er werd geproduceerd en de voorziening van de bevolking met de nodigste goederen vond weer behoorlijk plaats en was

vatbaar voor verdere ontwikkeling. Nederland's bedrijvigheid lag stil. Er waren geen kolen, er was geen eten, er waren geen grondstoffen, er waren geen machines, er reden geen treinen, de enkele auto's waren voor de Overheid nodig, en, als laatste, maar geenszins minste ongunstige factor, er waren geen werkrachten. Voor zover de werkbare mensen in het land verbleven, waren zij uitgeput door honger en hongertochten, geoefend in sabotage en verzet, en dus in de eerste tijd ongeschikt voor geregelde constructieve arbeid. De zomer van plaatselijke en buurtfeesten en van rancuneuze uitpattingen, de zomer zonder treinvervoer en zonder fietsen, dus zonder verfrissende buitenlucht, in steden zonder de bomen, die aan de brandstoffennoed ten offer waren gevallen, die zomer moest voorbij zijn eer Nederland zijn productiekracht enigermate herstellen zag.

In het najaar 1945 ging het in België al goed. Land- en tuinbouw, industrie en transportwezen functioneerden, konden de bevolking van het nodige voorzien en aan de goederenhonger in de wereld tegemoetkomen door export tegen hoge prijzen. Nederland begon pas. Grote agrarische gebieden waren voor de productie voorshands ongeschikt: landbouwgronden in Zeeland en de Wieringermeer, weidegebieden in Noord- en Zuid-Holland, boomgaarden op de Zuid-Hollandse eilanden en in de Betuwe waren door inundatie of door geschutvuur woestenijen geworden. Fabrieken en transportapparaat waren nog bij lange na niet hersteld en konden maar gebrekkig functioneren, de bevolking, geleidelijk teruggekeerd, ondervond nog de gevolgen van de doorstane noodtoestand. De productie was verreweg onvoldoende voor voorziening in de dringende behoeften van het eigen volk, van export was geen sprake, integendeel, er moest op grote schaal worden ingevoerd, zelfs aloude Nederlandse exportproducten. En groot was het tekort aan productie- en transportmiddelen, bij welker herstel en vervanging de bondgenoten, nu de oorlog ten einde was, generlei belang hadden, zdat de levering niet werd bespoedigd en betaling in de valuta van het leverende land ten volle verlangd werd.

In Nederland dus „deviezennoed”: geen reserves, geen export, dringende behoefte aan invoer van verbruiksgoederen en kapitaalgoederen, die beide voorwaarden vormden voor herstel van het productievermogen. De verbruiksgoederen moesten de bevolking lichamelijk in staat stellen, te werken, de kapitaalgoederen moesten de productiviteit van hun arbeid tot redelijke hoogte opvoeren. In België bestond uiteraard wel behoefte aan vreemde valuta, maar van nood was geen sprake. Er waren nog reserves uit de diensten, in de winter 1944/45 voor de oorlogvoering gepresteerd, er was lucratieve uitvoer en de invoerbehoefte waren minder dringend. De vraag naar kapitaalgoederen diende niet slechts het herstel, maar ook de expansie.

En eindelijk nog een verschil: België had in de Congo het gezag behouden. Het moge uit dit overzeese gebiedsdeel geen aanzienlijke baten putten, het behoefde zich er ook niet voor uit te putten, zoals ons land moest doen om zijn taak in Indonesië wederom naar behoren te kunnen vervullen.

De materiële omstandigheden in de beide landen zijn dus, van meet af aan, geheel verschillend. België kent niet, en heeft na de oorlog ook niet gekend, de nooddrift, welke in Nederland nog niet is overwonnen: het tekort aan noodzakelijke verbruiksgoederen, het tekort aan productie- en transportmiddelen, het tekort aan betaalmiddelen voor de onmisbare import, de behoefte aan materieel voor herstel van orde en productievermogen in de overzeese gewesten. Waar geen schaarste heerst kan men het economisch bestel meer toevertrouwen aan „het vrije spel der maatschappelijke krachten” en wordt het een kwestie van gradatie, in welke mate en op welke punten de Overheid dat spel zal controleren. Men kan het erop

wagen, productieve kracht verspild te zien aan onnutte voortbrenging, als men kan aannemen, dat tegelijkertijd een prikkel tot grotere krachtsprestatie de bruikbare productie zal vergroten. Zo is dan de voldoende voorziening met productiecapaciteit en eindgoederen voorwaarde voor meerdere vrijheid van het economisch bestel en leidt deze weer tot levendigheid in de productie.

Maar waar en productiemiddelen, en noodzakelijke verbruiksgoederen schaars zijn, in absolute zin onvoldoende, daar kan men niet buiten rantsoenering of toewijzing van bovenaf, uit oogpunten van algemeen belang, opdat niet door grote koopkracht behoeften van voor het algemeen welzijn lagere orde bij voorrang gedekt worden en dringender maatschappelijke behoeften onbevredigd blijven. Zonder prioriteitenregeling, zowel tussen de verschillende verbruiksaanwendungen als tussen verbruik en investering en tussen onderscheiden investeringen onderling, zijn hier achteruitgang en verkommering van de samenleving niet te keren. Zelfs al zou meerdere vrijheid prikkelen tot grotere voortbrenging, dan nog zou de richting van de productie zodanig kunnen worden afgebogen naar het onnutte, zij het rendabele, dat, gezien de armoede aan reservegoederen en de kwetsbaarheid van het economisch leven als geheel, het resultaat per saldo negatief zoude zijn. Een schaars, op of onder het nippertje voorziene economie kan het risico van de productie in sociaal onnutte richting niet dragen. Zo is dus de sterke binding van het Nederlandse economisch leven gevolg van de schaarste en tevens op haar beurt oorzaak van het langzame tempo van herstel.

Chaque pays a le régime qu'il mérite. Niet op grond van zijn volksaard of geestelijke instelling, maar wegens de materiële omstandigheden na de oorlog, welke nu eenmaal gegeven grootheden zijn. Moge het ons lukken, elkanders, en ook elks eigen politiek regime in dit licht te begripen.

P.

INTER-EUROPESE TRANSFERABILITEIT.

Enkele weken geleden heb ik in dit tijdschrift een beschouwing gewijd aan „Het plan-Marshall en het inter-Europese betalingsverkeer”¹⁾, waarin werd uiteengezet, op welke wijze naar het oordeel der delegaties van België, Luxemburg en Nederland de door de Verenigde Staten in het vooruitzicht gestelde hulp aan een betere organisatie van het onderlinge monetaire verkeer der zestien te Parijs vertegenwoordigde landen dienstbaar zou kunnen worden gemaakt. Het bedoelde artikel eindigde met de mededeling, dat de deskundigen der zestien landen in de tweede helft van September te Londen opnieuw zouden bijeenkomen, ten einde alsdan aan deze voorstellen nader vorm te geven. Sedertdien hebben een tweetal besprekingen plaats gehad: een te Londen van 22 tot 27 September, en een te Parijs van 15 tot 25 October jl. De eerste conferentie beperkte zich tot een verdere voorbereiding van het terrein; zij formuleerde enige algemene aanbevelingen, maar leidde niet tot rechtstreeks tastbare resultaten. Het overleg te Parijs droeg meer vruchten. Hoewel de volledige monetaire samenwerking nog zeer ver verwijderd moet worden geacht, is niettemin de eerste stap in die richting thans ondernomen.

Te Londen was gebleken, dat onmiddellijke overeenstemming tussen de zestien landen inzake hun monetaire samenwerking niet te verwachten was, in de eerste plaats omdat men omtrent de modaliteiten ener eventuele Amerikaanse hulpverlening vooralsnog al te zeer in het duister verkeerde, en voorts omdat sommige landen in de huidige situatie meenden zich op geen enkele wijze te kunnen vastleggen. Slechts de vertegenwoordigers van Frankrijk, Italië, België/Luxemburg en Nederland ver-

klaarden op de Londense conferentie, dat hun Regeringen bereid waren te overwegen, op welke wijze zij tot onverwijld samenwerking zouden kunnen geraken. De bespreking te Parijs werd derhalve beledigd door delegaties der genoemde landen. De overige leden van de Marshall-conferentie hadden zich evenwel doen vertegenwoordigen door waarnemers, die, uiteraard zonder hun Regering te binden, aan de beraadslagingen actief deelnamen.

De Parijse conferentie splitste zich in twee sub-commissies. De eerste ging voort met de bestudering van de vraag, op welke wijze het inter-Europese betalingsverkeer eerlang zou kunnen worden geregeld, indien de Verenigde Staten op een bepaalde wijze dollars ter beschikking van Europa zouden stellen. De tweede sub-commissie hield zich bezig met de vraag, welke actie onmiddellijk zou kunnen worden ontplooid, onafhankelijk van Amerikaanse hulpverlening.

De eerste sub-commissie maakte geen al te grote vorderingen. Dezelfde terughoudendheid, die zich te Londen had geopenbaard, bleek ook te Parijs te bestaan. In het algemeen achtte men het prematuur om reeds thans diepgaande beschouwingen te wijden aan de mogelijke technische modaliteiten ener ambitieuze organisatie, en beperkte men zich tot algemene beschouwingen. De voorlopige conclusie was deze, dat een zeer nauwe Europese monetaire samenwerking leidt tot handelspolitieke en andere consequenties, die niet slechts de economische belangen van Europa, maar ook die van Amerika raken. Om die reden achtte men een vruchtbaar debat slechts mogelijk, indien men zich de medewerking van Amerikaanse deskundigen zou kunnen verwerven.

De tweede sub-commissie kwam tot concrete resultaten. De vertegenwoordigers der vier deelnemende landen bereikten overeenstemming omtrent een eerste accoord van monetaire samenwerking, dat in werking treedt op de dag zijner ondertekening. De tekst van het accoord en van zijn bijlage zijn afgedrukt op blz. 886 van dit nummer.

Uitgangspunt van het accoord vormde de overweging, dat de huidige bilaterale regeling van het betalingsverkeer in vele gevallen aanleiding geeft tot moeilijkheden, die zouden kunnen worden vermeden, indien men slechts kans zag het rigide keurslijf der monetaire accoorden te doorbreken. Indien de saldi, die zich thans op de onderscheiden accoordrekeningen ophopen, systematisch zouden kunnen worden aangewend voor betalingen aan derde landen, zou men geraken tot een vollediger uitputting van de beschikbare credietmarges, en, bijgevolg, tot een vermindering van de noodzaak tot het verrichten van betalingen in goud en deviezen. In mijn eerste artikel schetste ik de wijze, waarop men deze transferabiliteit tot stand zou kunnen brengen, indien een goud- of dollar-„pool” de conversie van eventuele excedenten garandeert. Aangezien de vier samenwerkende landen in het huidige stadium niet over een zodanige „pool” beschikken, moest het door hen aanvaarde systeem door andere waarborgen worden omringd, hetgeen tot gevolg had, dat de transfermogelijkheden, die het accoord voorziet, kleiner zijn dan onder het „pool”-systeem mogelijk ware geweest. Een en ander neemt niet weg, dat zelfs een bescheiden maté van samenwerking als een belangrijke stap in de goede richting kan worden beschouwd. Het accoord laat de mogelijkheid tot uitbreiding van zijn werkingssfeer uitdrukkelijk open en legt zelfs vast, dat partijen binnen een jaar moeten onderzoeken, langs welke wegen de doeltreffendheid van hun samenwerking kan worden verhoogd.

Het accoord voorziet twee groepen van gevallen, waarin tot compensatie van monetaire saldi kan worden overgegaan. Automatische compensatie zal geschieden in die gevallen, waarin daardoor uitsluitend een reductie van de uitstaande tegoeden wordt teweeg gebracht. Niet-automatische compensatie zal mogelijk zijn, indien aan het bovengestelde vereiste niet wordt voldaan; de vooraf-

¹⁾ Zie: „E.-S.B.” van 27 Augustus jl., blz. 676.

gaande toestemming van de betrokken partijen is dan echter vereist.

De mogelijkheid tot automatische compensatie is aanwezig zodra het geval zich voordoet, dat land A crediteur is van B, B van C, en C op zijn beurt van A. In dat geval ontstaat een „gesloten circuit” en is het mogelijk ieder der uitstaande saldi te verminderen met het bedrag van het kleinste. Het gevolg is, dat de drie betrokken landen elkander als het ware met gesloten beurzen betalen en dat voor alle betrokkenen de beschikbare credietmarges toenemen. Tot niet-automatische compensatie kan aanleiding bestaan, indien een land A ten opzichte van B zijn credietmarge heeft overschreden, terwijl het tegelijkertijd ten opzichte van C debiteur is, echter met dien verstande, dat de „swing” niet is uitgeput. De goudbetaling van A aan B zou dan kunnen worden voorkomen, indien A kon putten uit de restantmarge, die in zijn accoord met C aanwezig is. In dat geval echter zal het debetsaldo van A bij C niet kleiner worden, maar toenemen, en het is denkbaar, dat een der beide betrokken landen hiertegen bezwaren koestert. De uitdrukkelijke medewerking van A en C zal dus hiervoor moeten worden gevraagd.

De partijen hebben zich verbonden maandelijks aan een centraal orgaan mededeling te doen van alle gegevens, die voor het verrichten van de compensaties noodzakelijk zijn. Als centraal orgaan is aangezocht de Bank voor Internationale Betalingen te Bazel. Deze zal de gegevens bewerken, de aanwezige compensatiemogelijkheden signaleren, en, hetzij rechtstreeks, hetzij na verkregen instemming van belanghebbenden, de te verrichten overboekingen voorschrijven. De conferentie te Parijs heeft zich verdiept in de vraag, aan welke compensatie men de voorkeur zou moeten geven, indien in een bepaalde situatie verscheidene mogelijkheden aanwezig zijn, die niet tot hetzelfde resultaat leiden. Men heeft er echter van afgezien te dien aanzien reeds thans vaste regels te stellen, omdat men meende, dat de practijk hier in vele opzichten de weg zal wijzen. De presidenten der onderscheiden circulatiebanken, immers, komen maandelijks te Bazel tezamen, en kunnen dus telkenmale ad hoc de technische problemen oplossen, waartoe de toepassing van het accoord aanleiding geeft.

Indien een der partijen in zijn monetaire accoord met een der andere in de loop van een maand het bedrag der „swing” overschrijdt, zal de crediteur geen betaling in goud of deviezen verlangen dan nadat bij de eerstvolgende maandelijksse compensatie is gebleken, dat het excedent voortbestaat.

In de conferentie te Londen was komen vast te staan, zoals hierboven reeds werd medegedeeld, dat slechts de vier landen, tussen wie het accoord is afgesloten, bereid waren zich onmiddellijk aan zekere regels te binden, terwijl de overige, hoewel zij van belangstelling blijk gaven, de handen wensten vrij te houden. In de tekst van het accoord is met een ander zoveel mogelijk rekening gehouden, zulks ten einde te verzekeren, dat aan de algemene samenwerking van het begin af zo weinig mogelijk hinderpalen in de weg worden gelegd. Met de toestemming van de verdragsluitende partijen kunnen andere landen tot het accoord toetreden. Zij kunnen dit doen op twee wijzen: in de eerste plaats als volwaardig lid, in de tweede plaats als „membre occasionnel”. De eerste groep aanvaardt alle rechten en verplichtingen, die in het verdrag zijn geformuleerd. De leden van de tweede groep kunnen, indien zij dit wensen, van maand tot maand aan de compensatieprocedure deelnemen, doch moeten steeds (ook in het geval, waarin tusschen de leden automatische compensatie wordt toegepast), hun voorafgaande toestemming verlenen. De enige voorwaarden, die het accoord aan de „membres occasionnels” stelt, zijn, dat zij bereid zijn de voor de compensatie noodzakelijke gegevens te verschaffen en dat zij op korte termijn antwoorden op de compensatievoorstellen, die

hun door de BIB zullen worden voorgelegd. De verwachting is, dat op de laatstgenoemde basis diverse Europese landen bereid zullen blijken met de verdragsluitende landen samen te werken.

Het accoord laat, behoudens de verlenging van de termijn, waarbinnen in voorkomende gevallen afgifte van goud of deviezen kan worden gevraagd, de werking van de thans bestaande bilaterale accoorden onaangetast. Voor degenen, die in het internationale verkeer betalingen hebben te verrichten of te ontvangen, blijft de bestaande practijk van het bilaterale betalingsverkeer ongewijzigd. Hetgeen van belang is, is, dat de ontwikkeling van de monetaire rekeningen in vele gevallen gunstiger zal verlopen dan thans. Het accoord is zo ruim mogelijk geformuleerd, ten einde de ontwikkeling van de samenwerking zoveel mogelijk over te laten aan de routine, die zich te Bazel zal ontwikkelen. De practijk moet hier derhalve de weg wijzen.

Bij de huidige stand van zaken is automatische compensatie tussen de vier deelnemende landen niet mogelijk, aangezien zich geen gesloten circuit in de bovengeschetste zin voordoet. De mogelijkheden van niet-automatische compensatie zullen van maand tot maand aan, de hand van de telkenmale te verstrekken gegevens moeten worden onderzocht. Het zal de deelnemende landen geoorloofd zijn saldi, die zij om bepaalde redenen niet aan de compensatie willen onderwerpen (bijv. „working balances”, die voor het lopende verkeer noodzakelijk zijn), buiten de procedure te houden. Anderzijds zullen zij saldi, die zij gaarne gereduceerd willen zien, in de bijzondere belangstelling van de BIB kunnen aanbevelen. Het is duidelijk, dat de compensatiemogelijkheden toenemen naarmate het aantal deelnemers groter wordt. Aan het rapport der Parijse conferentie, dat inmiddels is gepubliceerd, is onder andere toegevoegd een bijlage, vermeldende een overzicht van de stand van alle tussen de zestien landen bestaande monetaire rekeningen per 30 Juni 1947. Aan de hand van dit overzicht kan worden vastgesteld, dat, indien destijds een compensatieprocedure in de bovengeschetste zin had bestaan, talrijke saldi hadden kunnen worden gereduceerd, terwijl in bepaalde gevallen betalingen in goud of deviezen hadden kunnen worden vermeden.

Uit het voorgaande blijkt duidelijk, dat het accoord voorlopig moet worden gezien als een eerste stap en dat de samenwerking zich in vele richtingen moet ontplooiën. Dit neemt niet weg, dat deze eerste stap als belangrijk kan worden beschouwd. Het denkbeeld, dat met zoveel woorden aan het accoord ten grondslag ligt, is, dat betalingen in goud en valuta tussen de deelnemende landen zoveel mogelijk moeten worden vermeden. Thans is voor het eerst een organisatie geschapen, binnen het kader waarvan deze gedachte tot uitvoering kan worden gebracht. De maandelijksse uitwisseling van gegevens is van belang, omdat aan de hand daarvan een inzicht kan worden verkregen in de structuur van het inter-Europese betalingsverkeer, dat tot dusverre ten enenmale heeft ontbroken. Het maandelijksse contact te Bazel en de ervaringen, die met de toepassing van het accoord zullen worden opgedaan, bieden mogelijkheden, die slechts de onderlinge samenwerking ten goede kunnen komen.

Prof. Dr. F. A. G. KEESING.

BELGIË EN HET DOLLARPROBLEEM.

Gedurende de drie afgelopen jaren voerde België voor 120 milliard frs goederen in ¹⁾ en slechts voor 67 milliard frs uit, zonder dat grote buitenlandse leningen werden afgesloten, dat het vooroorlogse private buitenlands kapitaal noemenswaardig werd aangetast of dat aan de

¹⁾ Goederen aan binnenlandse verkoopprijs; rechtstreekse invoer door militairen niet meegerekend.

deviezenvoorraad van de Nationale Bank werd geraakt. Ziedaar de gegevens van een probleem, waarvan de oplossing onlangs „het Belgisch mirakel” werd geheten. Het wonderbaar karakter van deze gebeurtenis wordt nog beter onderstreept, wanneer wordt bedacht, dat België op de genoemde tijdspanne voor 21,8 milliard frs¹⁾ goederen uit de U.S.A. betrok en er slechts voor 5,2 milliard frs naar toe zond, hetzij dus een mali in de handelsbalans van 16,6 milliard frs (420 miljoen \$) latende, waarvan amper 25 pCt werd gedekt door leningen.

De vraag stelt zich: waar haalde België al die dollars vandaan en... zal dit mooie spel blijven duren? Op de laatste vraag zij al dadelijk neen geantwoord. De eerste tekenen zijn er, dat ook België voor het dollarprobleem wordt gesteld. Maar laten we dit voorlopig rusten en beginnen we met de eerste vraag op te lossen. Reeds nu zij de lezer verwittigd, dat de uiteenzetting op vele punten een louter kwalitatief karakter zal dragen bij gebrek aan recente statistische gegevens omtrent de betalingsbalans en de bewegingen en de samenstelling van de deviezenvoorraad.

Handel en deviezenbeweging U.S.A.—België.

De handel en de betalingen van België met andere landen van de Amerikaanse dollarzone buiten de U.S.A. zelf komen in de totaalcijfers slechts voor 6 à 8 pCt tussen, daarom zullen ze in het vervolg worden verwaarloosd. Wat leren nu de cijfers over de handelsbetrekkingen?

Internationale handel tussen U.S.A. en de Belgisch-Luxemburgse Unie¹⁾.
(in milliarden frs)

	Invoer	Uitvoer	Saldo
1945	2,5	0,7	— 1,8
1946	9,2	3,2	— 6,0
1947*)	10,1	1,3	— 8,8

*) Eerste zeven maanden.

Bron: Nationaal Instituut voor de Statistiek.

Elk jaar valt er een aanzienlijk mali vast te stellen en dit jaar op 7 maand reeds 2,8 mrd frs meer dan in 1946 op twaalf. Dit laatste verschijnsel kan worden uitgelegd door een lichte daling van de uitvoer, de prijsstijging in de U.S.A. en de ruimere invoerpolitiek, welke sinds Maart 1947 in België wordt gevoerd. Het goederenvolume, ingevoerd uit de U.S.A. in de tijdspanne Jan.—Juli 1947, bedroeg 109 pCt van dat in het jaar 1946!

Welke waren nu de deviezenbewegingen tussen de Belgische en de Amerikaanse monetaire zone? Het jongste verslag van het Belgisch-Luxemburgs Wisselinstituut geeft volgende cijfers (in milliarden frs):

Periode	Ontvangsten	Uitgaven	Saldo
3 Sept. 1944—einde 1945	7,0	6,8	+ 0,2
1 Jan. 1945—einde 1946	11,4	11,4	—

Latere cijfers zijn niet bekend. Indien het cijfer van de ontvangsten wordt gesteld tegenover dit van de uitvoer (zie hoger), dan kan de vraag worden herhaald: vanwaar kwamen al die dollars?

Dollarbronnen.

Om statistische redenen zullen de jaren 1945 en 1946 gescheiden worden van dit jaar. De voornaamste inkomsten aan dollars voor 1945 en 1946 waren:

1. terugbetaling van Belgische prestaties (uitkering van soldij, diensten, enz.) aan de Amerikaanse legers (dekte 43,4 pCt van de uitgaven 1945—'46);

2. lening van 100 miljoen \$, opgenomen in 1946 (dekte 24,2 pCt);

3. uitvoer naar U.S.A. (21,3 pCt).

De drie genoemde posten voorzagen dus voor 88,9 pCt in de uitgaven aan dollars. Dit moge ook blijken uit de onderstaande tabel in absolute cijfers.

Uitgaven en voornaamste inkomsten aan dollars voor 1945 en 1946.
(in milliarden frs)

	1945	1946
Uitgaven	6,8	11,4
Inkomsten uit:		
uitvoer	0,7	3,2
terugbetaling soldij enz.	4,0	3,9
lening	—	4,4
Totaal voornaamste inkomsten	4,7	11,5

De uitgaven voor 1946 konden volkomen worden betaald door de drie aangehaalde inkomstenbronnen. In 1945 moest echter 2,1 milliard dollar van elders worden betrokken.

Welke waren nu de andere mogelijkheden om dollars te bekomen?

1. Importeurs, welke hun creditsaldo in de U.S.A. van vóór 10 Mei 1940 benutten om betalingen te doen en andere repatriëringen van kapitalen (geaccumuleerde inkomsten uit beleggingen, enz.). Cijfers hierover zijn niet voorhanden.

2. Repatriëring van dollarsaldi, welke verworven werden door de Congolese maatschappijen ingevolge levering gedurende de oorlog. Hierover zijn evenmin gegevens bekend. Nochtans kan er een orde van grootheid bekomen worden voor het maximumcijfer door het nagaan van de handelsbalans U.S.A.—Belgisch Congo, zoals ze gepubliceerd werd door het Amerikaanse Ministerie van Handel.

Internationale handel tussen U.S.A. en Belgisch Congo 1940—'44.
(in miljoenen dollars)

	Invoer in U.S.A.	Uitvoer uit U.S.A.	Saldo
1940	24,8	3,9	— 20,9
1941	34,3	13,6	— 20,7
1942	39,7	26,2	— 13,5
1943	41,7	18,9	— 22,8
1944	42,6	19,8	— 22,8

Hetzij dus in totaal een boni voor Congo van rond 100 miljoen \$ of 4,4 milliard frs.

3. Omwisseling van pondensaldi in dollars. Sinds 27 Februari 1947 (datum van afsluiting van een avenant op het monetair basisaccorder België—Engeland van 5 October 1944) werd België ingeschakeld in het Engelse systeem der overdraagbare rekeningen (transferable accounts) en mocht 100 miljoen B. frs (amper 2,3 miljoen \$) per week van zijn lopende pondentegoeden ruilen tegen dollars. Tussen 15 Juli en 20 Augustus konden de lopende sterlingsaldi zonder beperking in dollars worden omgezet. Van deze faciliteit maakte België dankbaar gebruik (officiële gegevens zijn niet beschikbaar), temeer daar de gunstige evolutie van de Belgische internationale handel toeliet een aanzienlijk sterlingtegoed te verwerven. België zag er tussen Februari en Augustus immers geen bezwaar in, dat verschillende handelspartners hun import betaalden met hun sterlingtegoed bij de Bank of England, daar ze vanaf 27 Februari gedeeltelijk en na 15 Juli onbeperkt zouden kunnen worden omgewisseld in dollars. De algemene schorsing van de omwisselbaarheid van het pond in dollars op 20 Augustus jl. stopte voor België ook deze dollarbron.

4. Door toepassing van de clausules van de bilaterale betalingsaccorderen. De meeste van die overeenkomsten voorzien in een wederzijds crediet, dat de contractanten elkaar toestaan, maar eens dit bedrag overschreden mag betaling worden gevraagd in goud of sterke deviezen.

De sterke herneming van de Belgische buitenlandse handel deed aldus een batig saldo van meer dan 10 milliard frs ontstaan en verschillende handelspartners hebben hun credietmarge bereikt of overschreden. Volgens de heer Frère onlangs verklaarde, zou het spel van de betalingsovereenkomsten aan België dit jaar 700 miljoen B. frs goud en sterke deviezen hebben bezorgd.

De vooruitgang van de Belgische buitenlandse handel in 1947 moge blijken uit onderstaande tabel.

*Evolutie van de internationale handel van de Belgisch—
Luxemburgse Economische Unie.*
(in miljarden frs)

	Invoer Onver- beterd	Verbe- terd ¹⁾	Uitvoer	Saldo	Uitvoer in percentages van invoer
Gem. 1936—38	24,2	—	22,3	— 1,9	92,1
1945	13,8	22,0	4,0	— 18,0	16,4
1946	52,6	56,7	29,7	— 27,0	52,3
1947 ²⁾	49,4	—	38,0	— 11,4	77,0

¹⁾ Rekening gehouden met subsidies en rechtstreekse invoer door militairen.

²⁾ Voorlopig cijfer voor de eerste acht maanden.

Bron: Bulletin de l'Institut de Recherches Economiques et Sociales.

Wanneer hierbij wordt bedacht, dat het mali met de U.S.A. voor de eerste acht maanden ongeveer 10 miljard frs bedraagt en dit met de kolonie ongeveer 3,5 miljard frs, dan is het duidelijk, dat de Belgische handelsbalans met de rest van de wereld een positief saldo moet vertonen. De volgende tabel geeft dit aan (in miljarden frs):

	1946		Saldo	1947 ¹⁾		Saldo
	Invoer	Uitvoer	1946	Invoer	Uitvoer	1947 ¹⁾
Europa	21,3	18,7	— 2,6	16,3	19,7	+ 3,4
Sterlingzône	12,2	3,3	— 8,9	7,0	8,5	+ 1,5
Andere landen (Congo en U.S.A. uitge- zonderd)	3,5	3,1	— 0,4	3,6	3,0	— 0,6

¹⁾ Eerste zeven maanden.

De herneming is vooral belangrijk met het sterlinggebied en Europa. Het nieuwe Engels-Belgische betalingsaccorde, dat in September jl. werd afgesloten, draagt er de sporen van. De credietmarge, welke in de vroegere overeenkomst was bepaald op 5 miljoen £, werd ten voordele van de Britten verlegd tot 27 miljoen £ (4,7 miljard frs).

5. Aanwenden van de dollarvoorraad van de Natioanle Bank of van de private banken in België. De bewegingen hiervan zijn onbekend, maar in het geheel kunnen ze niet veel hebben betekend.

Uit het voorafgaande mag worden besloten, dat de Belgische invoer uit de U.S.A. in hoofdzaak werd betaald door: eigen prestaties (uitvoer naar dollarzône en gedeeltelijk naar andere landen, in zover door speciale accoorden betaling in \$ kon worden bekomen; diensten aan het Amerikaanse leger); door terugbetaling van soldij, door de Belgische Regering aan de Amerikaanse legers voorgeschoten; door het aangaan van een dollarlening en door de repatriëring van kapitalen, vooral saldi, welke resulteren uit de leveringen van de kolonie aan U.S.A. gedurende de oorlog.

Het dollarprobleem.

De Belgische dollarbehoefte voor de eerstvolgende maanden kunnen moeilijk worden geschat. In de eerste plaats zijn de prijzen in de U.S.A. in volle beweging. In de tweede plaats kan het volume van de import zelfs bij benadering niet worden bepaald. Sinds in het voorjaar 1947 de beslissende stap in de richting van de vrijheid werd gezet, heeft de Overheid immers het grootste deel van haar rechtstreekse contrôle over de invoer verloren. In dit verband kan de vraag in het midden worden gebracht: wie had ooit het cijfer kunnen voorzien, dat op dit ogenblik de Belgische invoer uit de U.S.A. reeds heeft bereikt?

Langs de andere zijde is het even onmogelijk voor een buitenstaander te bepalen over hoeveel dollars België zal kunnen beschikken. De huidige dollarvoorraad is om te beginnen reeds een vraagteken. Houden we ons dan voorzichtigheidshalve aan een kwalitatief onderzoek van de dollarbronnen, welke voor België nog openstaan.

De prestaties van het Amerikaanse leger zijn ver terugbetaald. Ook van de repatriëring van kapitalen moet niet veel meer worden verwacht, temeer daar de Congolese handelsbalans met de U.S.A. in de eerste zeven maanden

van 1947 reeds een mali vertoont van ongeveer 20 miljoen \$. De afgesloten leningen zijn volkomen opgenomen. Onze onwisselbare rekening bij de Bank of England werd afgeschaft ingevolge het nieuwe Engels-Belgische betalingsaccorde van September jl. en de credietmarge verlegd tot 27 miljoen £. Bijgevolg moet de omzetting van het belangrijke sterlingtegoed (ongeveer 4,7 miljard frs) in dollars nog voor de eerstvolgende maanden niet worden verhoopt. De mogelijkheid goud en sterke deviezen te verkrijgen door overschrijding van de credietmarges, voorzien in de betalingsaccorden, mag evenmin hoog worden aangeslagen. Het voorbeeld van Engeland bewijst dit overduidelijk. Zoals reeds gezegd, verleende België aan dit land in het kader van het jongste betalingsaccorde een handelscrediet van 27 miljoen £. Bij overschrijding zouden de Britten betalen in goud. Nu, de limiet werd onlangs bereikt en zelfs overschreden. Maar reeds is er sprake van een reoriëntatie van de Engelse invoer, ofwel dat België zijn invoer uit de sterlingzône zou moeten verhogen. Genoemde politiek kan niemand de Engelsen kwalijk nemen, maar het feit bewijst, dat eens de grens bereikt, de debetlanden niet geneigd zijn nog verder te gaan. Met dit alles blijft de rechtstreekse uitvoer naar de dollarzône de voornaamste bron van Amerikaanse munt voor de eerstvolgende maanden, maar op een merkelijke stijging ervan mag bezwaarlijk worden gehoopt. Rest ten laatste de bestaande dollarvoorraad. De totale grootte ervan is niet bekend, maar dat ook voor België het probleem van de dollarschaarste is gesteld, blijkt duidelijk uit de jongste wending in de invoerpolitiek, waarover hieronder meer.

Uitwegen.

De Belgische invoer uit de dollarzône is zeker voor een groot deel samengesteld uit producten, welke onmisbaar zijn voor zijn economie (levensmiddelen, grondstoffen, machines en andere kapitaalgoederen). Maar sinds in Juli 1946 en in het voorjaar 1947 het regime van de invoervergunning voor vele producten werd afgeschaft en hierdoor de Regering de rechtstreekse contrôle op de invoer verloor, werden alle mogelijke zaken uit de U.S.A. betrokken. De invoer is dus zeker vatbaar voor beperkingen zonder dat al te zeer aan de levensstandaard van de brede massa moet worden geraakt. Het stoppen van belangrijke dollarbronnen (schorsen van inwisselbaarheid van de sterlingtegoeden o.a.) deed de Overheid aan maatregelen in die zin denken. Het wederinvoeren van het systeem der vergunningen strookte echter niet met de algemene politiek van de Regering en een rechtstreekse actie op de banken is in het kader van de in zwang zijnde wetgeving onmogelijk. Als oplossing werd de banken dan aanbevolen geen dollarcredieten meer te verlenen voor de invoer van luxe producten of goederen, welke hier in het land zelf in voldoende mate worden voortgebracht. Het welslagen van die politiek hangt dus in grote mate af van de discipline van de private banken. Lukt die maatregel niet of blijkt hij onvoldoende, dan staan er nog twee wegen open — ofwel een nieuwe dollarlening aangaan, maar buitenlandse leningen moeten eens met exportoverschot terugbetaald en de dienst ervan is zuiver verlies voor de nationale huidhouding — ofwel terug naar de rechtstreekse contrôle, naar de vergunningen.

Tenzij het voorstel van de Europese clearing iets oplevert. Het zal nu niemand meer verwonderen, dat België een van de vurigste voorstanders is van genoemde positie en van de versoepeling van het betalingsverkeer in het algemeen. Niet alleen zou het afzetgebied verruimen voor de Belgische productie, maar zou dit land eveneens mogen hopen met de vruchten van zijn arbeid andere producten te kunnen kopen. Misschien zou een gedeelte van de credieten, welke het tot hertoe verleende, dan ook in het voordeel van zijn eigen economie kunnen worden aangewend.

Ten laatste zijn er nog de Amerikaanse interimcredieten en het Marshall-plan, waarvan België hoopt, dat ze de Europese economie wat leven zullen inblazen. Want bij de huidige stand van zaken ondervinden de Belgen best, dat ook in de economie het echt geluk van twee kanten moet komen.

Brussel.

Drs V. VAN ROMPUY.

ENKELE ASPECTEN VAN DE BETEKENIS VAN DE „BENELUX” VOOR DE LANDBOUW DER DRIE LANDEN.

De Nederlandse en de Belgisch-Luxemburgse landbouw.

Hoewel Nederland en België in dezelfde hoek van Europa liggen en aangrenzende landen zijn, voor een groot deel tot hetzelfde taalgebied behoren en veel in hun historie gemeen hebben, zijn zij onderling in vele opzichten uiteengegroeid. In het bijzonder is dit het geval geweest sinds 1839, het jaar waarin de staatkundige scheiding tussen de belangrijkste partners van de thans in voorbereiding zijnde economische unie tot stand kwam. In de ruim honderd jaar sindsdien verlopen, die gekenmerkt zijn door revolutionaire veranderingen, heeft ook de landbouw in de drie landen een in velerlei opzicht verschillende ontwikkeling doorgemaakt. De volgende tabel, die op de wijze van grondgebruik in Nederland en België betrekking heeft, geeft een aanduiding van het thans bestaande verschil.

TABEL 1¹⁾

	Nederland in duizenden ha		België in duizenden ha	
	1930	1945	1929	1945
Bouwland	871,1	975,6	1.050	880,2
Weiland	1.308,9	1.118,7	714,5	741,5
Tuinbouw	114,7	73,5	115,9	117,8
	2.294,7	2.167,8	1.880,4	1.739,5

Beide landen zijn in oppervlakte ongeveer gelijk. Uit deze cijfers blijkt, dat, wat de oppervlakte voor akkerbouw bestemde grond betreft, beide landen thans niet ver van elkaar afwijken. Op het gebied van de tuinbouw vertoont 1945 een duidelijk verschil, hetgeen in verband staat met de schade veroorzaakt door inundaties. Het grote verschil is echter gelegen in de oppervlakte voor weiland bestemde grond, die in Nederland, ofschoon gedurende de laatste decennia een betrèkkelijk grote oppervlakte weiland voor bouwland is bestemd, nog ongeveer een derde groter is dan in België.

Door de volgende cijfers, die de veestapel in beide landen weergeven, wordt het verschil wederom geaccentueerd.

TABEL 2¹⁾

	Nederland		België	
	1930 (Mei-Juni)	1946 (December)	1929	1947 (1 Juni)
	in duizenden			
Rundvee	2.366	2.222	1.673	1.652
Varkens	2.018	1.062	993	776
Pluimvee	24.637 (Mei)	7.478	18.208	5.484

Voor de cijfers, die betrekking hebben op het tijdperk voor het uitbreken van de tweede wereldoorlog, tonen aan, dat het aantal koeien en varkens in Nederland veel groter was dan in België. Ook de pluimveestapel was ± 1930 hier te lande 25 pCt groter. Ofschoon na deze oorlog in beide landen de vee- en varkensstapel veel sterker verminderd blijkt, zijn de cijfers in Nederland nog duidelijk groter dan die in België.

Nog duidelijker komt het verschil tussen beide landen tot uitdrukking, indien men de im- en exportcijfers van agrarische producten beziet in een jaar, dat aan de tweede wereldoorlog voorafging. In 1938 bedroeg de totale import van agrarische producten in Nederland 2.333 duizend

ton ter waarde van 168 miljoen gulden of resp. 10 pCt en 12 pCt van de totale import. De export van agrarische producten bedroeg 1.823 duizend ton ter waarde van 314,5 miljoen gulden of resp. 13 pCt en 30 pCt van de totale export. Het grote verschil in volume en geldwaarde van de im- en export is vooral verklaarbaar doordat grondstoffen voor menselijke en dierlijke consumptie (granen en veevoeder) werden ingevoerd, die, wat het veevoer betreft, werden omgezet in grotendeels voor de export bestemde hoogwaardige dierlijke producten (zuivelproducten, bacon en eieren). In België en Luxemburg was het beeld echter geheel verschillend. De import van agrarische producten bedroeg daar in 1938 3.329 duizend ton ter waarde van 300 miljoen gulden of resp. 11 pCt en 21 pCt van de totale import. De export daarentegen 405 duizend ton ter waarde van 118 miljoen gulden of resp. 2 pCt en 9 pCt van de totale export.

In Nederland overtrof derhalve de waarde van de export van agrarische producten tweemaal die van de import, terwijl in België-Luxemburg de import van agrarische producten niet eens voor de helft werd gedekt door de export. Het grote verschil tussen de Nederlandse en Belgisch-Luxemburgse landbouw is, dat ons land een agrarisch exportland is en dat onze Zuiderburen belangrijke hoeveelheden van die landbouwproducten invoeren, waarmee Nederland op de wereldmarkt verschijnt.

De toestand van heden is vooral een gevolg van een structuurverandering, die zich omstreeks 1880 voor het eerst deed gevoelen. Omstreeks die tijd werd de landbouw in West-Europa getroffen door een hevige crisis, veroorzaakt door de aanvoer van grote hoeveelheden goedkope granen, afkomstig uit nieuw ontsloten gebieden in Amerika en Azië. Deze gebieden kregen een hoe langer hoe groter aandeel in de voortbrenging van agrarische producten en waren, dank zij de betere verkeersmogelijkheden en andere meer rationele bewerkingsmethoden, in staat bepaalde landbouwproducten, in het bijzonder granen, voor veel lagere prijzen op de markt te brengen dan het te hunnen opzichte reeds dichtbevolkte en slechts over weinig nieuwe cultuurgrond beschikkende West-Europa. Deze verschuiving droeg zelfs er toe bij de West-Europese landbouw, met name de Nederlandse en de Deense, in een andere richting te activeren. De krachtige industrialisatie van West-Europa, gepaard gaande met een grote bevolkingstoename, deed de koopkracht en de vraag van de in de industrie werkzame bevolking naar die voedingsmiddelen toenemen — zuivelproducten, bacon, eieren en tuinbouwproducten — waarvan lange tijd het gebruik beperkt was gebleven tot een kleine, economisch bevoorrechte groep. Op de voortbrenging en de export van deze voedingsmiddelen voor de industriegebieden van West-Europa begonnen vooral Denemarken en Nederland zich toe te leggen. Daarbij kon Nederland gebruik maken van de omstandigheden, waardoor zijn landbouw eerst in moeilijkheden was geraakt, nl. de grote aanvoer van goedkope granen uit andere werelddelen, die als grondstof dienden voor de vervaardiging van zuivelproducten, bacon en eieren. Aldus wist onze landbouw zich uit het moeras, waarin zij zich in 1880 bevond, naar boven te werken en slaagde de boerenstand er zelfs in een zekere, zij het ook in het algemeen zeer bescheiden, mate van welstand te bereiken.

Veel minder sterk is die ontwikkeling geweest in België en Luxemburg. Van oudsher nam de landbouw in België in het nationaal economisch bestel niet die plaats in als dit in ons land het geval was. Terwijl in Nederland de landbouw steeds een factor van betekenis was, werd in België de landbouw steeds meer door de industrie overvleugeld. Ofschoon men zich daar ook op de veredeling toeleggen, was de mate, waarin dit gebeurde, niet te vergelijken met wat er op dit gebied in Nederland geschiedde. Hetgeen in België werd en wordt voortgebracht

¹⁾ Cijfers overgenomen uit inventarisaties door het C.B.S., Verslagen over de landbouw in Nederland en het Statistisch Jaarboek voor België en de Belgische Congo.

aan agrarische producten, is, behalve tuinbouwproducten, niet voor export bestemd, maar voor consumptie in eigen land.

Het beeld, dat de landbouw bood in Nederland en België, kan summier aldus worden omschreven: in Nederland een over het algemeen duidelijk agrarische inslag, met een op de export ingestelde landbouw, die een belangrijke plaats innam op de betalingsbalans; in België een landbouw, die in betekenis sterk werd overvleugeld door de industrie en die hoofdzakelijk fungeerde als leverancier van voedingsmiddelen aan de eigen bevolking en die een passieve rol vervulde op de betalingsbalans in die zin, dat de import van agrarische producten in België jaarlijks groter was dan de export van die producten uit België.

De landbouw in Nederland en België na 1930.

Het verschil in structuur trad duidelijk aan het licht, toen in 1929 met het intreden van de algehele economische crisis de landbouw wederom in grote moeilijkheden raakte. Door de sterk verminderde koopkracht, met als gevolg afzetmoeilijkheden en prijzen, die mede wegens de allereerste ingevoerde beschermende maatregelen tot een catastrophale diepte daalden, zagen ook Nederland en België-Luxemburg zich genoodzaakt in te grijpen om hun landbouw te beschermen. Nederland met zijn op de export ingestelde landbouw trof een groot aantal maatregelen, meest van ingrijpende aard, om de landbouw voor de ondergang te behoeden.

Men stelde zich ten doel om enerzijds zo weinig mogelijk terrein op de buitenlandse markten prijs te geven, terwijl aan de andere kant de binnenlandse producent een prijs voor zijn producten moest ontvangen, die de kostprijs zoveel mogelijk benaderde. Teneinde de landbouw te beschermen, werd dus een actieve politiek gevoerd. Een essentieel hulpmiddel hierbij was een stelsel van heffingen bij de invoer en toeslagen bij de uitvoer, bekend geworden onder de benaming monopoliestelsel, dat globaal aldus kan worden beschreven. Centrale, onder overheidstoezicht staande instellingen werden in het leven geroepen, die vergunningen afgaven voor de import en export. Dit monopoliestelsel had een tweeledige functie. Op de agrarische producten, die werden ingevoerd, vooral granen en veevoeder, werd een heffing gelegd, waardoor de prijs van deze goederen op het niveau kwam te liggen, dat voor dezelfde in het eigen land voortgebrachte producten noodzakelijk werd geacht. De aldus geheven gelden werden in een fonds gestort, het landbouwcrisisfonds genaamd, waaruit bij de export van producten, overwegend veredelingsproducten, restituties werden verleend. Door dit laatste werd bereikt, dat de producent van voor de export bestemde landbouwproducten een prijs vergoed kreeg, die de kostprijs min of meer benaderde, terwijl de betreffende exporteur, doordat een restitutie van de heffing werd verleend, in staat was deze producten uit te voeren voor een prijs, die overeenkwam met de wereldmarktprijs. Behalve deze maatregelen werden nog vele andere maatregelen getroffen, zoals teeltbeperkingen, maal- en menggebod. Het geheel werd bekend onder de naam landbouwcrisismaatregelen. De monopolieheffingen maakten echter een zo integrerend deel van dit stelsel uit, dat men elders en met name in België het monopoliestelsel hier te lande steeds meer vereenzelvigde met de landbouwcrisismaatregelen. Zoals bekend vereiste een en ander een diep ingrijpen in het bedrijfsleven, waardoor een uitgebreid ordeningsapparaat ontstond.

Geheel anders was de wijze, waarop men in België te werk ging. Ook daar dreigde de landbouw in moeilijkheden te komen, doch waar in België niet de export het kenmerkende element van de landbouw was, was het in hoofdzaak voldoende indien men voorkwam, dat door de invoer van goedkope buitenlandse producten de in eigen land voortgebrachte producten al te zeer in prijs daalden. Directe steun in de vorm van toeslagen per

ha werd verleend, terwijl men door invoerheffingen aan de grens, licenties en contingenteringen in staat was een overmatige invoer te beteugelen wanneer zulks noodzakelijk bleek. Een en ander kon echter aanmerkelijk eenvoudiger geschieden dan in Nederland. De Belgische boer werd veel meer vrijheid gelaten dan de Nederlandse landbouwer. Een ordeningsapparaat was daarom in België niet nodig.

Het kenmerkende in het Nederlandse stelsel was, dat de lasten van de bescherming niet op één bepaalde groep werden afgewenteld, maar op de bevolking in zijn geheel, dat m.a.w. de kosten, die aan deze bescherming waren verbonden, werden doorgerekend tot aan de consument. Met het oog hierop wordt dit stelsel wel het systeem van de indirecte steun genoemd. Het doel van deze politiek was, onder instandhouding van het eigen agrarisch productie-apparaat zo weinig mogelijk terrein op de wereldmarkt prijs te geven. Het Belgische stelsel had veel meer het karakter van een directe steun. Door de producenten tegemoet te komen in de productiekosten, bijvoorbeeld door een toeslag per ha, streefde men er naar het verband tussen het binnenlandse prijspeil en de wereldmarktprijzen niet te verbreken. Het doel, dat men in België, een industrieland, op het oog had, was de kosten van levensonderhoud zo laag mogelijk te houden.

De landbouw in Nederland en België-Luxemburg en de economische unie.

Men is het er algemeen over eens, dat een economische unie slechts kans op verwezenlijking heeft, indien er een grote mate van overeenstemming bestaat in de sociale, fiscale en economische politiek der drie landen. Zulks is ook van toepassing op de landbouw.

Bij de beoordeling van de vraag, op welke wijze de drie landen hun ten aanzien van de landbouw gevolgde politiek in overeenstemming kunnen brengen, staat men voor de grote moeilijkheid, te beoordelen, hoe in de toekomst de wereldsituatie op dit gebied zich zal ontwikkelen. Thans kent de wereld een tijd van schaarste aan allerlei producten, maar dit wordt algemeen als van tijdelijke aard beschouwd; wanneer men, wat de landbouw betreft, aan de toekomst denkt, gaan de gedachten dikwijls terug naar het tijdperk van 10 jaar, dat aan deze oorlog voorafging. Want welke ook de ontwichingen zijn, die de oorlog heeft teweeggebracht, het karakter van de Nederlandse landbouw is in wezen onveranderd gebleven, terwijl zich ook in België geen ingrijpende veranderingen hebben voltrokken. Daarbij komt, dat, ofschoon bijvoorbeeld in ons land tengevolge van de schaarste de prijzen van vele der in eigen land voortgebrachte producten beneden de wereldmarktprijzen liggen, de kostprijsverhoudingen van vele landbouwproducten zich reeds geruime tijd en nog steeds ten nadele van West-Europa wijzigen. Om deze redenen moet zeker rekening worden gehouden met het feit, dat de West-Europese landbouw een zekere bescherming zal blijven behoeven.

Afgezien van de vraag, in hoeverre als resultaat van het intensieve internationale overleg inzake de afschaffing van handelsbelemmeringen bepaalde maatregelen niet meer nodig zijn of niet meer kunnen worden uitgevoerd, blijft het dan de vraag, op welke wijze de drie landen hun agrarische politiek bij elkaar kunnen aanpassen. Zou men ten aanzien van de Nederlandse landbouw een soortgelijke politiek gaan voeren als vóór deze oorlog, dan is zulks in een economische unie alleen mogelijk, indien België en Luxemburg zich hierbij aansluiten. Want vele der maatregelen (bijvoorbeeld teeltbeperkingen en monopolieheffingen) in Nederland getroffen zouden illusoir worden, indien in België een andere politiek werd gevolgd of indien België en Luxemburg niet dezelfde maatregelen namen bij hun grenzen als Nederland. Aan de andere kant kan men zich zeer wel voorstellen, dat men in België niet bepaald enthousiast is om de in Nederland gevolgde

politiek toe te passen, omdat men, afgezien van de psychologische bezwaren, waarop een ordeningsapparaat, dat daarvan het gevolg is, zou stuiten, bevreesd is, dat de consequentie van de in Nederland gevolgde politiek is een verhoging van de kosten van levensonderhoud. Maar ook voor Nederland met zijn sterk gespecialiseerde en op export ingestelde landbouw stuit het, gezien het bovenstaande, op welhaast onoverkomelijke bezwaren, om zonder meer in het Belgische schuitje te stappen.

Het is onder deze omstandigheden verheugend, dat een zeer intensief overleg op agrarisch gebied wordt gepleegd tussen de regeringen der betrokken landen en dat dit overleg reeds ten gevolge heeft gehad, dat voor de overgangstoestand enige maatregelen konden worden afgekondigd. Krachtens een getroffen schikking behouden de drie landen een zekere zelfstandigheid ten aanzien van de afzet van hun producten. Zij verplichten zich echter de voorkeur te geven aan de agrarische producten van de andere leden der unie, telkens wanneer de eigen productie onvoldoende is om in de totale behoeften te voorzien. Deze preferentiële behandeling is echter niet mogelijk zonder dat een veiligheidsclausule wordt toegepast, waardoor wordt voorkomen, dat het prijspeil in elk der invoerende landen al te zeer wordt gedrukt. Deze veiligheidsclausule wordt reeds toegepast in de vorm van vooraf overeengekomen minimumprijzen, welke in onderling overleg worden vastgesteld. Op het moment, dat deze minimumprijs in gevaar komt, wordt de invoer automatisch beperkt. Hierbij is het niet toelaatbaar, dat het invoerland producten uit derde landen tegen lagere prijzen importeert dan de minimumprijzen, welke voor deze goederen zijn vastgesteld.

De ruimte voor dit artikel liet slechts toe op een enkel aspect, ofschoon het belangrijkste, van de consequenties der economische unie op de landbouw der drie landen in te gaan. Andere gezichtspunten als de verschuivingen, die voor de landbouw er het gevolg van kunnen zijn, de invloed op de onderhandelingspositie voor ons land, voorzover het agrarische producten betreft, de mogelijkheid om een deel van ons exportsurplus naar België af te zetten, bleven buiten beschouwing.

Ten aanzien van het hier naar voren gebrachte kan nog worden opgemerkt, dat de drie landen, wat hun landbouw betreft, voor uitermate belangrijke beslissingen staan, zo de economische unie verwezenlijkt wordt, en dat een grote mate van overleg en veel concessies waarschijnlijk nodig zullen zijn om een bevredigende oplossing te vinden.

Mr H. J. LOUWES.

BOEKBESPREKING.

Economisch-Historische opstellen, geschreven voor Prof. Dr Z. W. Sneller ter gelegenheid van zijn 25-jarig hoogleraarsjubileum 1922—5April—1947. Uitgeverij H. J. Paris, Amsterdam 1947, 212 blz.

Ter gelegenheid van het zilveren ambtsjubileum van Prof. Dr Z. W. Sneller heeft een negental van zijn leerlingen een bundel samengesteld met economisch-historische opstellen uit verschillende tijdvakken van onze nationale geschiedenis.

In den aanvang van het werk, dat verlucht is met een afbeelding naar een geschilderd portret van den jubilaris, geeft Prof. Dr P. J. Bouman een schets van diens betekenis als hoogleraar. Zijn woorden worden gedocumenteerd door de aan het einde van den bundel opgenomen lange lijst van de belangrijkste geschriften en redevoeringen van Prof. Sneller. De betekenis van de jubilaris voor de historische wetenschap wordt, naast hetgeen Prof. Bouman uit zijn leven en omtrent zijn werken mededeelt, zeker in niet mindere mate bewezen door den ruimen kring van voortreffelijke leerlingen, die onder leiding van Prof. Sneller reeds een belangrijk aantal verdienstelijke

proefschriften hebben geproduceerd en door dezen bundel een keer te meer blijk geven van de vele en rijpe vruchten, welke de arbeid van den hoogleraar heeft gedragen.

Prof. Dr J. F. Niermeijer ontleent aan een dertiende-eeuwse Friese kloosterkroniek belangwekkende bijzonderheden omtrent de plaats van den landbouw in de Friese volkshuishouding der dagen en de gevolgen van misoogsten, in verband waarmede hij aan den gekozen tekst vele conclusies ontleent op het gebied van den internationalen handel en het vervoer.

Dr T. S. Jansma legt in zijn bijdrage „Dordrecht wordt Geus” het accent iets verder in de richting van de politieke geschiedenis, doch slechts om aan de hand van documenten uit die dagen te betogen, dat, althans wat Dordrecht betreft, de slechte economische toestand een belangrijke factor is geweest voor het aanvaarden door de poorters van de activiteit van enkelen hunner, die de Watergeuzen binnenhaalden.

Dr H. P. W. van Ravestijn tracht de mentaliteit van de Nederlandse kooplieden uit de Gouden Eeuw te benaderen aan de hand van de letterkunde der dagen.

Mr Dr C. Smit wijdt een studie aan het ontstaan en de toepassing, of wellicht beter gezegd de niet-toepassing van den rechtsregel „vrij schip, vrij goed” in het oorlogsrecht. Hij stelt op den voorgrond, dat de inhoud van dit recht altijd sterk bepaald is door de economische belangen van de belligerenten.

Dr T. P. van der Kooy geeft in zijn bijdrage „Rotterdam voor de omwenteling” een brede schets van de economische rol van Rotterdam gedurende den laatsten tijd, dat de centrale stapelmarkt zich binnen onze grenzen bevond. Achtereenvolgens wijdt hij belangwekkende beschouwingen met velerlei bijzonderheden aan de zeevaart, de binnenvaart, de Rijnvaart, den handel en de prijsvorming op de stapelmarkt. Op blz. 118 spreekt hij m.i. ten onrechte van het Makelaars- of Pondgaardersgilde. Veeleer was volgens art. 4 van de desbetreffende ordonnantie van 1719 het makelaarschap en pondgaarderschap altijd gescheiden „in dier voegen, dat niemand te gelijk sal kunnen zijn Makelaer en Pontgaarder”. Ook betwijfel ik, of de makelaars in de 18de eeuw volkomen scherp naar goederensoorten waren gespecialiseerd, gelijk op dezelfde bladzijde wordt gesuggereerd. Men krijgt wel eens den indruk, dat zij hun graantje meepikten waar zij het slechts konden.

Dr C. Wiskerke, die reeds verschillende belangwekkende studies heeft gemaakt op het gebied van waterbouwkundige werken in Nederland in den tijd van Koning Willem I, levert een nieuwe bijdrage op dit terrein in zijn studie „De droogmaking van den Zuidplas in Schiedam”, welke weder een interessant zijlicht werpt op de wonderlijke financiële politiek in de dagen der Besluiten-regering.

„De Nederlandsche Handel-Maatschappij en het Emissie-Bedrijf”, geeft een inside-information van de hand van Drs D. C. Renooy over de ontwikkeling van het moderne bankbedrijf in Nederland aan de hand van den overgang van de Nederlandsche Handel-Maatschappij tot een bankinstelling.

Dr Th. L. M. Thurlings maakte een studie naar de verhouding tussen „Nederland en de wereldmarkt, 1860—1914”. Na een theoretische inleiding omtrent de betekenis van het begrip wereldmarkt volgt een schets van de werken, waardoor Nederland zich in die markt heeft kunnen inschakelen, gevolgd door een beschouwing omtrent de beginnende verbrokkeling van de wereldmarkt en, wel zeer in het kort, hoe Nederland onder die bedrijven voer. Zo schrijver de 19de eeuw al niet zonder meer durft kenschetsen als een „lokkende idylle”, zo komt haar totale beeld hem toch, gewend als wij zijn aan enorme verstoringen, als een „verkwikking” voor. Is de schrijver wel geheel billijk, wanneer hij op blz. 180 de wenselijkheid van eigen lijnscheepvaartdiensten in de zeehavens uit-

sluitend grondvest op het feit, dat in haar politiek overwegingen van nationaal-protectionistischen aard kunnen meespelen? De betekenis, welke eigen lijnen voor de thuishaven hebben, is toch waarlijk wel groter en gevarieerder. Dat op het Nederlandse tarief van invoerrechten van 1862 de invloed van het 'zgn. Cobdenverdrag van 1860 onmiskenbaar aanwezig is, moge op zichzelf waar zijn, de in dien geest op blz. 181 gemaakte opmerking doet toch m.i. onvoldoende recht wedervaren aan de geleidelijke en trapsgewijze ontwikkeling van de Nederlandse handelspolitiek in de richting van den vrijhandel, welke reeds sedert de jaren '40 in ons land viel op te merken. Dat de scheepsbouw, gelijk op blz. 187 wordt gesuggereerd, „eertijds (was) geconcentreerd in hoofdzaak langs de Groningse kanalen” en menig jaar nodig had om zijn vestigingsplaats als moderne grootindustrie rond de grote havensteden te vinden, moet wel haast een slip of the pen zijn. Het is toch voldoende bekend, hoezeer „eertijds”, in Amsterdam, de Zaanstreek en het Beneden-Maasgebied de scheepsbouw reeds heeft gebloeid.

Prof. Dr P. J. Bouman leidt ons ten slotte in zijn studie over „Socialisme in Nederland, 1878—1946” eigenlijk op het verwante gebied van de sociale geschiedenis. Het voornaamste belang van deze bijdrage lijkt mij gelegen in de daaruit onafwijsbaar volgende conclusie, dat op dit gebied van wetenschap nog ontzaglijk veel te doen valt. De schrijver wijst één- en andermaal op de aanzienlijke hiaten, welke onze kennis daaromtrent nog bevat.

In de bibliotheek van hen, die belang stellen in de economische geschiedenis van ons vaderland, zal deze belangwekkende bundel met onderling zo zeer uiteenlopende, doch altijd interessante studies zeker niet mogen ontbreken.

Mr W. F. LICHTENAUER

AANTEKENING.

INTER-EUROPESE TRANSFERABILITEIT.

Hieronder volgt de tekst van het accoord (met bijlage), waarnaar in het artikel van Prof. Keesing op blz. 879 van dit nummer wordt verwezen.

PREMIER ACCORD DE COMPENSATION MONETAIRE MULTILATERALE.

Le gouvernement de la Belgique, agissant tant en son nom qu'au nom du gouvernement luxembourgeois, les gouvernements de la France, de l'Italie et des Pays-Bas, désireux de favoriser le développement des échanges entre les pays européens, et à cet effet d'établir entre eux, à titre de première étape, une coopération monétaire plus étroite, sont convenus de ce qui suit:

Article 1er — Les parties contractantes procéderont de la façon la plus large possible, dans les conditions indiquées aux articles suivants, à des opérations de compensation multilatérale entre les soldes résultant du fonctionnement des accords de paiement qu'elles ont conclus ou concluront entre elles.

Article 2 — Chaque fois que les compensations n'auront d'autre effet que de diminuer les soldes existants, elles seront appliquées de plein droit entre les parties contractantes, sans que l'assentiment préalable de ces dernières soit nécessaire.

A titre transitoire, lorsque les compensations entraîneront, par rapport à la situation existant avant compensation, l'augmentation du montant d'un solde ou l'apparition d'un solde nouveau, le consentement des pays intéressés devra être expressément formulé.

Article 3 — Les compensations visées à l'article 2 ci-dessus seront faites mensuellement et conformément aux modalités exposées dans l'annexe au présent accord.

Article 4 — Les parties contractantes n'exigeront pas les règlements en or ou en devises prévus par les accords de paiement existant entre elles avant qu'aient été opérées

les compensations visées à l'article 2. A cet effet, lorsque, en vertu d'un accord de paiement, un règlement en or sera exigible en cours de mois, ce règlement sera de plein droit différé jusqu'à la prochaine compensation mensuelle.

Les règlements en or ou en devises prévus par les accords, qui demeurent exigibles à la suite des opérations de compensation seront effectués immédiatement.

Article 5 — Les problèmes d'ordre technique que pourra poser l'exécution des opérations de compensation seront examinés par un Comité composé de délégués des parties contractantes et des pays qui se joindront occasionnellement à l'application de la compensation conformément aux dispositions de l'article 8 ci-après. Les délégués régleront ces problèmes d'un commun accord.

Les parties contractantes donneront mandat à un agent de leur choix de préparer et de prescrire les opérations de compensation conformément à la procédure décrite dans l'annexe jointe, et suivant toutes les directives ou délégations utiles qui pourront lui être données par le Comité des délégués.

Article 6 — Chacun des pays, parties au présent accord communiquera à l'agent mentionné ci-dessus:

a. tous renseignements utiles sur le contenu et le fonctionnement des accords de paiement conclus avec les autres pays contractants ainsi que mensuellement, l'état des comptes ouverts en vertu de ces accords;

b. en ce qui concerne les pays qui se joindront occasionnellement aux opérations de compensation dans les conditions prévues à l'article 8, les renseignements dont aura besoin l'agent mentionné à l'article 5.

Article 7 — Chaque fois qu'il sera nécessaire, les pays parties à l'accord se réuniront pour examiner de concert les problèmes d'ordre général que soulèvera l'application du présent accord, en consultation avec les pays qui se joindront occasionnellement à l'application de la compensation conformément aux dispositions de l'article 8 ci-après.

Notamment, ils se réuniront dans le délai maximum d'un an, après la mise en vigueur du présent accord, afin d'examiner de concert les possibilités d'étendre le champ de la compensation visée à l'article 2 et de prendre, le cas échéant, les mesures propres à rendre leur coopération monétaire plus efficace.

Article 8 — 1°. Tout pays pourra, avec l'agrément des parties contractantes, adhérer au présent accord.

2°. Tout pays pourra, avec l'agrément des parties contractantes, se joindre occasionnellement à l'application de la compensation s'il se déclare disposé:

a. à communiquer régulièrement à l'agent mentionné à l'article 5 du présent accord les renseignements dont celui-ci aura besoin;

b. à donner une réponse dans le délai fixé par le Comité aux propositions de compensation que l'agent soumet à leur agrément;

c. à accepter que les pays qui participent à la compensation de façon permanente ou occasionnelle communiquent régulièrement à l'agent mentionné à l'article 5 du présent accord, les renseignements nécessaires le concernant.

Article 9 — Le présent accord entrera en vigueur à la date de sa signature. Chacune des parties contractantes peut le dénoncer, en ce qui la concerne, moyennant un pré-avis de trois mois donné aux autres parties.

ANNEXE

AU PREMIER ACCORD DE COMPENSATION MONETAIRE MULTILATERALE.

Procédure applicable à la compensation.

L'agent choisi par les parties contractantes aux termes de l'article 5 de l'accord du . . . . . préparera et prescrira les opérations de compensation conformément à la procédure décrite dans la présente annexe et aux directives

qui lui seront données par le Comité des délégués visé audit article 5.

I. Aux dates fixées par le Comité des délégués, l'agent s'assurera qu'il a bien reçu des pays intéressés tous les éléments nécessaires à la préparation des compensations. Il fera toute diligence pour obtenir ceux des renseignements qui ne lui auraient pas encore été communiqués.

II. A. Au vu des renseignements ainsi rassemblés, l'agent, après avoir, au préalable, réduit les soldes par compensation bilatérale et traduit les soldes nets ainsi obtenus en une même unité de compte, établira — entre tous les pays signataires de l'accord ou qui participent occasionnellement à la compensation — la liste des opérations dont l'exécution n'aurait d'autre effet que de diminuer les soldes existants.

B. De cette liste, l'agent retiendra :

a. les compensations qui, entre un certain nombre de pays, conduisent à une même contraction des soldes, quelle que soit la méthode de calcul adoptée;

b. les compensations répondant le mieux aux directives qui lui seront données par le Comité des délégués, lorsque, selon la méthode de calcul adoptée, les différentes opérations possibles entre un même nombre de pays conduisent à des contractions de montants différents.

C. L'agent informera les pays qui participent occasionnellement à la compensation, de toutes les opérations retenues en application du paragraphe B ci-dessus, et qui seraient susceptibles d'être réalisées avec leur accord.

D. Compte tenu de la réponse donnée par ces derniers pays, l'agent procédera à la révision éventuelle de la liste établie conformément au paragraphe B ci-dessus. Il prescrira à l'ensemble des pays intéressés les opérations portées sur la dite liste éventuellement révisée.

III. A. Cette première série de compensations une fois prescrites, l'agent établira — entre tous les pays signataires ou qui participent occasionnellement à la compensation — une seconde liste d'opérations susceptibles d'entraîner, par rapport à la situation existant après la compensation visée à l'article II ci-dessus, l'augmentation du montant de certains soldes ou l'apparition de soldes nouveaux.

Il établira cette liste conformément aux directives qui lui seront également données, sur ce point, par le Comité des délégués.

B. L'agent informera les différents pays intéressés des compensations complémentaires qui peuvent être ainsi effectuées avec leur accord.

C. Dès réception de la réponse des pays intéressés, il prescrira les compensations complémentaires que ces réponses permettront d'assurer.

IV. L'agent exécutera les différentes tâches qui lui sont ainsi confiées dans les délais et conditions qui seront fixés par le Comité des délégués.

V. L'agent transmettra mensuellement aux pays signataires, ainsi qu'aux pays qui participent occasionnellement à la compensation, le détail des opérations effectuées.

INTERNATIONALE NOTITIES.

DE AGRARISCHE BEVOLKING VAN AMERIKA.

De agrarische bevolking in de Verenigde Staten is tussen 1940 en 1945 met meer dan 5 miljoen personen verminderd; ongeveer 2,5 miljoen jonge agrariërs gingen in militaire dienst, terwijl de andere 2,5 miljoen naar de steden trokken om in de goed betalende industrie te gaan werken. Tot dusver is ongeveer de helft van deze 5 miljoen, vnl. bestaande uit oud-militairen, weer naar de landbouw teruggekeerd.

Een dergelijke verschuiving — zij het in geringere mate — heeft zich ook voorgedaan tijdens en na de eerste wereldoorlog; het duurde toen tot 1933 alvorens de oorspronkelijke verhouding zich weer enigszins had hersteld en dan

nog slechts tijdelijk. De achteruitgang van de agrarische bevolking tussen de twee wereldoorlogen kon gedeeltelijk worden gecompenseerd door mechanisering van de landbouw. De volgende cijfers illustreren de loop der agrarische bevolking na de eerste en de tweede wereldoorlog:

1917	.....	32,3	miljoen
1918	.....	31,7	„
Januari 1919	.....	30,9	„
1920—1930	.....	30 à 31.	„
Januari 1940	.....	30,2	„
Januari 1945	.....	25,1	„
Januari 1947	.....	27,5	„

Naast de terugkeer van de oorlogsveteranen was de stijging van de landbouwende bevolking in de afgelopen twee jaren vnl. te danken aan het natuurlijk bevolkingsaccres en aan het feit, dat de trek van de steden naar het platteland groter was dan de beweging in omgekeerde richting — in Amerika de „net civilian migration” genoemd.

Dit beeld — de achteruitgang van de agrarische bevolking tussen 1940 en 1945 en de stijging tussen 1945 en 1947 — viel in vrijwel alle staten waar te nemen. De mate van toe- en afnemings der agrarische bevolking was echter in de afzonderlijke delen van Amerika geheel verschillend. Zo nam de agrarische bevolking in het Zuiden gedurende de oorlogsjaren het snelst af, terwijl zij zich hier ook het langzaamst herstelde. De Westelijke staten daarentegen waren relatief slechts aan een geringe achteruitgang van de agrarische bevolking onderhevig. De na-oorlogse toestroming maakte zelfs de door de oorlog geleden verliezen meer dan goed.

Het bruto nationale agrarische inkomen in Amerika zal dit jaar een recordhoogte bereiken, t.w. \$ 30 milliard. Met het oog hierop worden adspirant-boeren door agrarische experts gewaarschuwd, dat zij er rekening mede moeten houden, dat de productiekosten — vergeleken met vorig jaar — 16 pCt zijn gestegen en in 1948 zelfs nog hoger zullen liggen. Alle belangrijke kostenfactoren zijn gestegen. De volgende cijfers — evenals alle hierbovenstaande gegevens ontleend aan „The Wall Street Journal” van 16 October jl. — spreken duidelijke taal. De kosten, verbonden aan het werken met tractoren, trucks en andere landbouwwerktuigen, zijn met meer dan een derde gestegen. De kostenfactoren onderhoud, afschrijving, kunstmest en pacht zijn met 15 à 20 pCt gestegen; de posten belasting, veevoeder en loon stegen met ongeveer 10 pCt. Bovendien vestigen de deskundigen er de aandacht op, dat in het algemeen de agrarische bevolking niet alleen veel minder huiselijk gerief heeft, maar ook minder „community services” geniet. Volgens officiële cijfers heeft 52 pCt van de boerenwoningen electriciteit tegen andere woningen 96 pCt. Deze percentages bedragen voor elektrische koelkasten resp. 27 en 62, voor stromend water 28 en 95 en voor badinrichtingen ongeveer 20 en 80.

PRIJSDALING IN ITALIË.

Aan de voortdurende prijsstijging in Italië schijnt, althans voorlopig, een einde te zijn gekomen. Sinds ongeveer medio October „prices mysteriously started to decline”, aldus Barrett McGurn in de „New York Herald Tribune” van 26 October jl. Deze prijsdaling heeft in hoofdzaak plaatsgevonden in Noord-Italië, het voornaamste productiegebied van het land. Zo verminderde de prijs van ham van \$ 1,80 per pond tot \$ 1,30 of met circa 28 pCt, van kip van \$ 1,50 tot \$ 1,32 (circa 14 pCt), van salami van \$ 1,60 tot \$ 1,20 (25 pCt). Andere consumptie-artikelen, die eveneens in prijs zijn gedaald, zijn boter, die vroeger \$ 1,40 kostte en thans \$ 1,20 per pond (circa 14 pCt) verder suiker, die van \$ 1,80 per pond op \$ 1,30 (circa 28 pCt) is gekomen en vet met een daling van \$ 1,20 op \$ 0,80 of ruim 33 pCt. In de groothandel moet de prijsdaling nog verder zijn gegaan.

Deze gunstige ontwikkeling schijnt in hoofdzaak het

gevolg te zijn van maatregelen, die op advies van een professor in de economie, de 73-jarige Luigi Einaudi, door de Regering zijn genomen. Het is nl. deze economist opgevallen, dat fabrikanen, groothandelaren en winkeliers, speculerende op steeds hogere prijzen, belangrijke voorraden aanhouden, die zij financieren met bankcredieten. Contractie van deze bankcredieten lijkt dan ook de aangewezen weg om betrokkenen te dwingen zich van hun voorraden te ontdoen. Daarbij zijn zij genoodzaakt tot prijsverlaging over te gaan, aangezien zij anders niet voldoende kunnen verkopen om hun lopende kosten te dragen.

Parallel met de vermindering van bankcredieten heeft de Regering de importrestricties verzwakt, zodat Italianen, die vreemde valuta bezitten, deze beginnen aan te wenden voor de aankoop van goederen in het buitenland. Zo wordt langs twee kanalen de goederenstroom verbreed. Het gevolg is de gesignaleerde prijsdaling. In hoeverre deze tendentie zich voortzet, is evenwel nog een vraag. De Regering meent, dat zij de situatie goed in handen heeft; tegenstanders wijzen er echter op, dat vele kleine zaken reeds gedwongen zijn te sluiten en dat tegen het einde van de winter op 1 miljoen werklozen moet worden gerekend.

De restrictieve credietpolitiek in België, die sinds enige tijd door de Regering en de Nationale Bank wordt gevoerd, is, aldus de „Neue Zürcher Zeitung” van 28 October jl., thans ook uitgebreid tot de Belgische landbouw. De landbouwcredietinstellingen van de Staat mogen geen credieten meer verstrekken voor de aankoop van grond of voor nieuwbouw. Deze bepalingen gelden niet voor door de oorlog getroffen boeren.

De bankbiljettencirculatie in Engeland vertoont voor het eerst sedert de periode vóór de oorlog een daling, vergeleken met een jaar geleden. Dit blijkt uit de bankstaat van de Bank of England van 29 October jl.: de circulatie is vergeleken met de week daarvoor gedaald met £ 1.702.000 en met £ 951.000 vergeleken met het vorig jaar. In de overeenkomstige week van 1946 was er een stijging met £ 967.000. Alhoewel nog niet kan worden gezegd, dat dit een keer van het getij betekent, mag dit verschijnsel toch wel worden beschouwd als het formele einde van een periode van „non-stop expansion”, meent „The Times” van 31 October jl. De daling kan aan verschillende factoren worden toegeschreven, merkt dit blad op, t.w. aan de snelle vermindering van de uitkeringen bij demobilisatie, aan het dalen van de „more flippant forms of expenditure”, aan het feit, dat in het algemeen voorzichtiger wordt uitgegeven vanwege de „crises”-atmosfeer, aan de koersdaling van effecten en aan de terugkeer van opgepotte bankbiljetten uit het buitenland (wegens het verminderde vertrouwen in het pond sterling). Anderzijds echter kan door het kleiner wordende aanbod van goederen op de binnenlandse markt de inflationaire druk worden vergroot, zodat „the new trend of the note issue might possibly not be maintained”.

ONTVANGEN BOEKEN EN BROCHURES.

BOEKEN.

- De volkshuisvesting* door Dr Ir H. G. van Beusekom. De Nederlandse volkshuishouding tussen twee wereldoorlogen. Uitg. Het Spectrum, Utrecht 1947, 116 blz., ing. f 4,70.
- De organisatie der personeelsafdeling* door Paul Mahieu. Bedrijfsorganisatorische Studiën V. Uitg. Mij N.V. Standaard-Boekhandel, Antwerpen 1946, 149 blz.
- De organisatie van den inkoop* door Paul Mahieu. Bedrijfsorganisatorische Studiën IV. Uitg. Mij N.V. Standaard-Boekhandel, Antwerpen 1946, 102 blz.
- Het kruideniersbedrijf in oorlogstijd (1940-1945) XII*. Stichting Economisch Instituut voor den Middenstand. 's-Gravenhage 1947, 33 blz., f 1.

BROCHURES.

- International Tax Conference — The Hague 1947*. Volume V of Studies in International Tax Law.
- 2nd congrès international de fiscalité (La Haye 1947)* „La législation fiscale de guerre et d'après-guerre”. Suisse—Danmark—Pays-Bas. Volume IV de Cahiers de Droit fiscal international. D. van Sijn & Zonen, Rotterdam 1947, 49 blz.
- Nota normalisatie in Nederland (1947)*, samengesteld door de Hoofddirectie voor de Normalisatie in Nederland. 's-Gravenhage 1947, 50 blz.
- Indonesië*. Tweemaandelijks tijdschrift gewijd aan het Indonesisch cultuurgebied. Uitgeverij W. van Hoeve, 's-Gravenhage 1947 (Juli). Eerste jaargang, No. 1, 95 blz., voor Nederland f 15,50 per jaargang, voor Indonesië en West-Indië f 16,50 per jaargang, per los nummer f 3,75.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De marktdisconto's vertoonden bij het naderen van de Octoberultimo een geringe neiging tot stijgen, zodat ook op 1 November driemaandspapier tegen 1 pCt werd gevraagd. Zesmaandspromessen werden tegen $1\frac{7}{16}$ pCt aangeboden, welke notering voor alle langerlopende termijnen gold, behoudens voor het vrij ruim in de portefeuilles aanwezige Juni-papier, dat tegen $1\frac{3}{8}$ pCt werd verhandeld.

De daggeldkoers trok gedurende de week aan tot $1\frac{1}{2}$ pCt, doch op 1 November daalde zij weer tot 1 pCt. Dit vormt een indicatie, dat de uitmatingen reeds weer voor een belangrijk deel waren overwonnen.

Tal van publiekrechtelijke lichamen maken thans gebruik van de conversiemogelijkheden, welke door het gedeeltelijk toegeven van het Beleggersfront zijn geopend. De belangrijke conversie der gemeente Amsterdam, welke een bedrag van f 60 miljoen van de publieke kapitaalmarkt vraagt voor conversiedoelinden, zal een belangrijke „test case” vormen voor de bereidwilligheid van het publiek, om het Beleggersfront te volgen. Immers, er wordt een bedrag van bijna f 90 millioen geconverteerd, zodat vermoedelijk institutionele beleggers reeds voor zeer belangrijke bedragen geldleningen aan de gemeente Amsterdam met het oog op de onderhavige conversie hebben verstrekt, terwijl de geconverteerde lening sterk onder het publiek was verspreid. Het lijkt, dat de omstandigheden op de kapitaalmarkt thans zodanig zijn, dat deze conversielening kans van slagen biedt. Weliswaar noteert de 3- $\frac{3}{4}$ pCt Staatslening 1947 thans $99\frac{3}{16}$ pCt, doch de looptijd is dan ook bijna 10 jaar langer dan van de Amsterdamse lening, afgezien van enige andere verschillen. Wel moet natuurlijk worden afgewacht, of geruchten omtrent een $3\frac{1}{2}$ pCt obligatie-emissie van de Koninklijke niet vele beleggers zullen animeren om niet aan de conversie deel te nemen en hun middelen ter beschikking te houden, zij het ook voor een tot nu toe onzeker doel.

De aandelenmarkt bood in de afgelopen week over het algemeen een enigszins dalende tendens. Bepaald sterk stonden aandelen Koninklijke onder druk, welke tot 447 daalden, na het hoogtepunt van 499 $\frac{1}{2}$ op 15 October jl. Ook bij sommige Indische fondsen kwamen vrij aanzienlijke koersverliezen voor, al wisten rubberaandelen zich goed te houden, blijkbaar onder invloed van niet al te ongunstige berichten omtrent de toestand dezer cultuur. De aanhoudende stroom van emissies, alle met voorkeursrecht voor aandeelhouders, gaf voor de markt een aanzienlijk aanbod van claims te verwerken, dat niet altijd even gemakkelijk werd opgenomen. Dat aan deze kapitaalvraag kan worden voldaan zonder over het algemeen sterke koersdalingen wijst op het bestaan van een aanzienlijke latente beleggingsvraag, welke nog regelmatig wordt gevoed door de liquidatie van buitenlands bezit en door de inflatoire werking der overheidsuitgaven.

	24 Oct 1947	31 Oct. 1947
A.K.U.	175½	168
v. Berkel's Patent	124½	124
Lever Bros Unilever C.v.A.	296	286
Philips G.b.v.A.	383½	373½
Koninklijke Petroleum	470	447
H.A.L.	186½	180½
N.S.U.	188½	185½
H.V.A.	241	234½
Deli Mij. C.v.A.	174	171½
Amsterdam Rubber	165½	167½

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en munt- materiaal	Papier op het buitenland	Tegoed bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleningen
30 Dec.'46	700.876	4.434.786	100.816	103	153.109
22 Sept.'47	504.156	157.430	240.567	—	154.668
29 " '47	504.224	157.430	221.868	—	153.732
6 Oct.'47	504.270	160.207	189.655	—	155.949
13 " '47	506.613	166.137	167.574	34	151.613
20 " '47	506.703	173.076	134.904	34	151.238
27 " '47	506.738	173.076	118.990	18	155.942
3 Nov.'47	506.779	173.076	111.778	18	149.197

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in rekening-courant				Vrije saldi
		's Rijks Schatkist	Geblok- keerde saldi van banken	Geblok- keerde saldo van anderen		
30 Dec.'46	2.744.451	1.099.855	90.071	43.706	590.158	
22 Sept.'47	2.801.388	895.198	57.168	45.040	663.943	
29 " '47	2.856.116	860.416	41.084	38.197	647.384	
6 Oct.'47	2.857.169	985.170	39.044	43.615	483.981	
13 " '47	2.828.328	1.002.647	61.767	41.156	459.534	
20 " '47	2.812.020	973.280	73.543	38.397	471.014	
27 " '47	2.829.409	967.261	56.249	38.829	466.932	
3 Nov.'47	2.888.738	890.336	52.787	42.586	469.638	

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Totaal van de goud- voorraad 1)	Buiten- landse deviezen	Papier op België	Voorschotten op over- heidsfondsen	Deel- en pasmunt	Vorderingen op de Staat
26 Dec. 1946	32.226	5.648	4.953	214	698	49.158
18 Sept. 1947	28.479	12.340	4.693	319	757	50.686
25 " 1947	28.478	12.169	4.499	440	727	50.881
2 Oct. 1947	28.288	12.531	4.848	600	708	51.861
9 " 1947	28.434	12.229	5.445	467	705	51.916
16 " 1947	27.611	12.431	4.887	422	735	52.191
23 " 1947	26.960	12.589	4.886	231	758	52.367

Data	Overheids- fondsen	Totaal activa 2)	Bankbiljetten in omloop	Rekening- courant saldi		Besluitwet van 6 Oct. '44 3)
				van de Schatkist	van anderen	
26 Dec. 1946	637	159.377	72.165	1	4.482	614
18 Sept. 1947	637	164.665	78.309	5	4.695	516
25 " 1947	637	164.592	78.125	5	4.678	515
2 Oct. 1947	637	166.275	79.647	5	4.667	514
9 " 1947	637	166.774	79.750	4	4.902	512
16 " 1947	637	165.907	78.964	4	4.930	511
23 " 1947	637	165.287	78.326	5	5.029	510

1) Waarvan 10.493 miljoen frcs onbeschikbaar goudsaldo na herwaardering van de goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).
2) Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel“, ten bedrage van 64.597 miljoen frcs.
3) Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

DE NEDERLANDSCHE BANK.
Verkorte balans op 3 November 1947.

Activa.		
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank f — Bijbank " — Agentsch. " 17.578,83	f 17.578,83 1)
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid, sub 3 van de Bankwet 1937 j° art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)		—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		2.100.000.000,—
Beleningen: Hoofdbank f 140.535.460,79 2)		
(incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	Bijbank " 747.739,15 Agentsch. " 7.913.899,52	
	f 149.197.099,46	
Op effecten, enz.	148.822.341,03 3)	
Op goederen en celen	374.758,43	149.197.099,46 4)
Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937)		—
Boekvoordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal:		
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 504.431.909,44	
Zilveren munt, enz.	2.347.469,95	506.779.379,39
Papier op het buitenland	f 173.075.800,—	
Tegoed bij correspondenten in het buitenland	106.642.472,81	
Buitenlandse betaalmiddelen	5.135.663,67	284.853.936,48
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds		79.962.687,80
Gebouwen en inventaris		3.500.000,—
Diverse rekeningen		57.787.960,46
		f 4.682.098.642,42

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefondsen	12.452.579,46
Bijzondere reserves	32.247.868,69
Pensioenfonds	16.875.581,35
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	125.336.925,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiften)	2.888.737.790,—
Bankassigaties in omloop	164.237,08
Rekening-courant saldo's:	
's Rijks Schatkist:	f 890.335.953,04
Geblokkeerde saldo's van banken	52.787.483,96
Geblokkeerde saldo's van anderen	42.585.615,10
Vrije saldo's	469.637.604,89
	1.455.346.656,99
Diverse rekeningen	130.937.003,85
	f 4.682.098.642,42

1) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen f —
2) Waarvan aan Nederlands-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) 39.529.875,—
Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten 147.397.698,50

BANK VAN ENGELAND.
(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaal- voorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1
15 Oct. '47	0,2	1.449,3	1.450	1.368,6	81,6
22 Oct. '47	0,2	1.449,4	1.450	1.362,5	87,7
29 Oct. '47	0,2	1.449,3	1.450	1.360,8	89,4

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
25 Dec. '46	1,3	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	278,9
15 Oct. '47	2,1	310,6	5,8	19,4	401,8	11,5	295,8
22 Oct. '47	2,0	304,2	6,3	19,6	402,0	9,4	297,1
29 Oct. '47	2,0	287,5	5,9	31,5	389,4	13,8	288,8

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Vorderingen	23 Oct. 1947	15 Oct. 1947
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederl. Bank N.V.	f 991.281.388,83	f 988.062.670,60
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	„ 273.092,83	„ 643.001,09
Kasvorderingen wegens creditverstreking aan het buitenland	—	—
Daggeldlening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	„ 386.487.855,85	„ 373.153.937,32
Voorschotten op ultimo Sept. 1947 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	„ 67.544.017,04	„ 67.544.017,04
Vordering in rek.-courant op: Nederlands-Indië	„ 713.692.443,78	„ 716.286.188,26
Suriname	„ 22.902.352,52	„ 24.236.685,02
Curacao	„ 1.095.980,99	„ 995.980,99
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	„ 195.982.676,87	„ 200.412.170,70

Verplichtingen		
Voorschot door De Nederl. Bank N.V. verstrekt	—	—
Voorschot door De Nederlandsche Bank N.V. in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 1269.168.800,—	f 1265.768.800,—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank N.V. ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„ 2100.000.000,—	„ 2100.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederlandsche Bank N.V. is geplaatst nihil) f 6.416,9 m/m w.o. garantie Bretton Woods f 666 m/m	„ 5750.900.000,—	„ 5781.600.000,—
Daggeldleningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	„ 145.659.749,—	„ 145.863.047,—
Schuld op ultimo September 1947 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Schuld in rek.-courant aan: Nederlands-Indië	—	—
Suriname	—	—
Curacao	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	„ 2.741.409,72	„ 5.747.922,54
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	„ 511.932.545,03	„ 475.426.559,62
Andere staatsbedrijven	„ 5.319.447,51	„ 5.319.447,51
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	„ 3128.723.109,05	„ 3133.031.509,05

FEDERAL RESERVE BANKS.
(Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt. securities
	Totaal	Goudcertificaten		
31 Dec. 1946	18.381	17.587	268	23.350
26 Sept. 1947	20.723	20.017	259	22.118
2 Oct. 1947	20.723	20.018	262	22.392
9 Oct. 1947	20.845	20.150	246	22.355

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt.	Member-banks
31 Dec. 1946	24.945	17.353	393	16.139
26 Sept. 1947	24.490	18.554	800	16.831
2 Oct. 1947	24.480	18.919	1.053	17.034
9 Oct. 1947	24.533	18.888	909	17.142

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Buiteni. wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere crediten
7 Oct. 1947	5.352,1	62,3	116,9	48,8	4.067,1	1.202,3
15 Oct. 1947	5.354,9	43,7	86,9	48,9	4.041,1	1.171,2
23 Oct. 1947	5.373,6	41,9	85,6	48,8	4.053,5	1.178,0

BANK VAN FRANKRIJK.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
2 Oct. 1947	52.817	147.799	129.449	139.700	426.000
9 Oct. 1947	52.817	164.357	129.449	143.500	426.000
16 Oct. 1947	52.817	158.562	129.449	135.600	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
26 Dec. 1946	721.865	63.458	765	62.693
2 Oct. 1947	873.916	68.929	760	67.030
9 Oct. 1947	872.464	77.726	776	75.829
16 Oct. 1947	859.547	74.900	795	73.047

ZWEEDE RIJKSBANK.

(Voornaamste posten in miljoenen kronen).

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldo buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Promessen staats-schuld
	Goud	Over-waarde goud	Eigen	Vreemd			
31 Dec. 1946	839	532	1.544	-504	284	94	182
7 Oct. 1947	213	135	2.432	379	129	94	182
15 Oct. 1947	219	139	2.456	382	121	94	182
23 Oct. 1947	219	139	2.485	379	138	94	182

Data	Biljetten in circulatie	Deposito's					Regularisatie-rekening
		Direct opvraagbaar			45 dagen	Buiten-landse banken	
		Totaal	Staat	Banken			
31 Dec. 1946	2.877	875	706	94	230	174	7
7 Oct. 1947	2.557	816	601	149	163	187	3
15 Oct. 1947	2.537	884	602	218	163	183	3
23 Oct. 1947	2.503	924	596	266	163	178	3

IN- EN UITVOER VAN NEDERLAND 1).

Maand	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen guldens	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen guldens	
Tot. '39	24.306	1.517	2.708	966	— 551
Tot. '46	11.764	2.305	3.919	785	— 1.520
Jan. '47	762	201	280	408	— 93
Febr. '47	1.312	313	178	97	— 216
Mrt '47	1.023	256	234	138	— 118
April '47	1.353	339	466	143	— 196
Mei '47	1.286	356	635	134	— 222
Juni '47	1.685 ²⁾	470 ²⁾	478	121	— 349
Juli '47	1.825	425	558	141	— 284
Aug. '47	1.374	337	510	163	— 174
Sept. '47	1.422	335	497	160	— 175

1) Bron: „Centraal Bureau voor de Statistiek”.

2) Hierin begrepen de in 1946 en te halfjaar 1947 door de Regering in het buitenland aangekochte schepen. Het gewicht daarvan bedroeg 170.019 ton, de waarde f 106,3 miljoen.

ENIGE INDEXCIJFERS VAN DE INDUSTRIËLE PRODUCTIE IN NEDERLAND 1).

1938 = 100	Dec. 1945	Mrt 1947	April 1947	Mei 1947	Juni 1947	Juli 1947	Aug. 1947	Sept. 1947
Walsproducten van ijzer en staal ²⁾	57	146	135	114	143	133	97	140
Cement	85	67	135	143	137	155	129	139
Metselstenen	33	66	56	48	55	63	58	65
Deuren	—	48	42	48	43	57	36	68
Katoen- en linnenweverijen	21	58	55	59	61	59	56	62
Schoenen	57	97	103	109	125	111	—	—
Sigaren	36	60	63	52	55	63	54	—
Sigaretten	65	136	126	118	126	127	103	—
Boter	27	28	43	81	89	91	72	52
Kaas	1	23	49	85	101	92	73	47

1) Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.”; . betekent de gegevens ontbreken.

2) 1940 = 100.

STAAT Ia.

OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN ¹⁾.
Boekingstijdvak 1946/47. Directe Belastingen.

× f 1.000

Benaming der middelen	1 Jan. 1946 t/m ult. Dec. 1946	Jan. 1947	Febr. 1947	Mrt 1947	April 1947	Mei 1947	Juni 1947	Juli 1947	Aug. 1947	Sept. 1947	Totaal 1 Jan. 1946 t/m ult. Sept. 1947	Raming 1946
A. Voor het Rijk:												
Inkomstenbelasting	164.910	72.365	77.392	69.905	61.340	51.385	54.209	52.282	44.751	49.932	698.471	890.000
Vermogensbelasting	21.322	8.969	8.836	8.133	5.245	3.717	3.129	1.872	1.218	1.177	64.618	100.000
Winstbelasting	3.586	— 18	— 6	— 7	— 102	— 403	— 944	—	—	—	2.106	—
Vennootschapsbelasting	55.609	343	— 191	— 318	— 605	— 175	— 3.246	—	—	—	51.417	115.000
Vermog.bel. voor lichamen	10.374	18	— 18	— 19	— 10	— 33	— 299	—	—	—	10.013	33.000
Totaal	255.801	81.677	87.103	77.694	54.868	54.491	52.849	54.154	45.969	51.109	826.625	1.138.000
B. Voor het Gemeentefonds:												
Grondbelasting	25.164	510	86	676	— 16	— 17	— 91	— 3	—	—	26.309	23.000
Personele bel.	4.504	3.493	2.531	2.813	2.145	1.989	1.189	1.024	1.270	— 101	20.857	15.000
Ondernemingsbelasting	23.074	5.523	6.931	5.677	5.820	3.624	4.036	3.543	3.763	3.873	65.864	30.000
Totaal	52.742	9.526	9.548	9.166	7.949	5.596	5.134	4.564	5.033	3.772	113.030	68.000

¹⁾ Deze statistiek sluit aan bij die, opgenomen in „E.-S.B.” van 8 October 1947, blz. 808

STAAT Ib.

Boekingstijdvak 1947/48. Directe Belastingen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1947	Febr. 1947	Mrt 1947	April 1947	Mei 1947	Juni 1947	Juli 1947	Aug. 1947	Sept. 1947	Totaal 1 Jan. 1947 t/m ult. Sept. 1947	Raming 1947
A. Voor het Rijk:											
Inkomstenbelasting	—	—	—	6	—	9	297	65	102	479	570.000 ²⁾
Vermogensbelasting	—	—	—	1	—	14	6	2	1	24	91.500 ²⁾
Winstbelasting	—	5	45	27	1.805	956	2.040	— 139	967	5.706	—
Vennootschapsbelasting	7.264	8.028	9.070	13.497	7.242	12.083	17.964	6.131	6.030	87.309	140.000
Vermog.bel. voor lichamen	654	402	479	1.274	727	839	1.715	382	636	7.108	16.000 ²⁾
Totaal	7.918	8.453	9.564	14.805	9.774	13.901	22.022	6.441	7.736	100.626	817.500
B. Voor het Gemeentefonds:											
Grondbelasting	—	—	186	7.415	5.341	4.929	2.071	804	2.139	22.885	23.000
Personele belasting	—	—	—	—	—	—	—	227	1.179	1.406	21.000
Ondernemingsbelasting	—	9	12	495	18	342	1.930	344	327	3.477	40.000
Totaal	—	9	198	7.910	5.359	5.271	4.001	1.375	3.645	27.768	84.000

STAAT II.

Kalenderjaar 1947. Overige middelen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1947	Febr. 1947	Maart 1947	April 1947	Mei 1947	Juni 1947	Juli 1947	Aug. 1947	Sept. 1947	Totaal 1 Jan. 1947 t/m ult. Sept. 1947	Raming 1947 ²⁾
Loonbelasting	52.280	38.057	20.013	58.278	36.381	16.283	62.475	39.256	16.225	339.248	400.000
Dividendbelasting	2.602	543	932	1.314	2.220	1.453	2.547	9.736	5.083	26.430	15.000
Commissarissenbelasting	350	220	96	222	95	117	521	446	46	2.113	2.000
Vereveningsheffing	20.960	13.960	8.774	21.176	12.467	6.548	22.317	15.772	6.631	128.605	160.000
Voorheffing op i.h. buitenland geaccumuleerde inkomsten	25	123	83	139	438	74	35	78	40	1.035	2.000
Superdividendbelasting	23	—	20	—	—	—	8	—	—	51	memorie
Herkapitalisatiebelasting	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	memorie
Rechten op de invoer	5.435	3.074	4.186	7.774	5.190	3.503	4.443	5.413	5.794	44.812	53.000
Statistiekrecht	274	170	423	635	546	379	730	507	543	4.207	4.500
Bijzondere wijnbelasting	26	17	52	68	37	23	53	31	66	373	400
Accijns op zout	133	140	1.128	454	42	122	207	200	285	2.711	7.000
Accijns op gedestilleerd	4.122	4.866	4.415	4.542	4.779	5.215	6.401	6.574	6.798	47.712	52.000
Accijns op bier	1.646	2.232	1.264	1.435	2.772	2.468	2.425	3.221	3.916	21.379	25.000
Accijns op suiker	4.960	8.350	5.153	4.179	4.402	5.161	5.207	4.151	4.574	46.337	57.000
Accijns op tabak	11.513	8.355	12.637	8.634	12.263	13.724	14.685	13.889	13.989	109.689	130.000
Accijns op wijn	40	51	186	50	108	181	59	13	286	974	1.000
Belasting op gouden en zilveren werken	70	74	79	74	78	82	81	72	72	682	800
Omzetbelasting	45.656	40.283	25.631	47.047	37.855	21.688	54.621	43.938	29.441	346.160	457.000
Rechten v. zegel*)	964	605	1.298	1.223	1.331	859	2.155	1.234	1.300	10.969	12.000
Rechten van registratie	2.191	1.051	1.455	1.533	1.752	1.719	2.177	2.037	1.696	15.611	20.000
Rechten van successie enz.	5.304	6.515	5.916	5.993	5.918	5.945	6.156	5.584	5.121	52.452	60.000
Motorrijtuigenbelasting	1.777	1.657	2.236	4.095	2.968	2.670	2.603	2.021	2.472	22.449	23.000
Totaal	160.351	130.543	95.977	108.865	131.642	88.214	189.906	154.173	104.378	1.224.049	1.481.700

*) Hieronder begrepen zegelrecht, nota's van makelaars en commissiennairs in effecten

²⁾ Herzlene raming.

Opbrengst van de buitengewone middelen.

× 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1947	Febr. 1947	Maart 1947	April 1947	Mei 1947	Juni 1947	Juli 1947	Aug. 1947	Sept. 1947	Totaal t/m ult. Sept. 1947	Raming 1947
Vermogensaanwasbelasting	—	—	35	3.137	3.405	5.330	17.253	12.312	14.594	56.066	memorie ¹⁾
Vermogensheffing ineens	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	memorie ²⁾

¹⁾ De totale opbrengst is geraamd op f 3.500 miljoen; een afzonderlijke raming voor 1947 heeft niet plaats gehad.

²⁾ De totale opbrengst is geraamd op f 1.600 miljoen; een afzonderlijke raming voor 1947 heeft niet plaats gehad.

STAAT III

Kalenderjaar 1947.

Zekerheidsstellingen.

× f 1 miljoen.

T/m Dec. 1945	Geind gedurende de maand	Geind t/m einde van de maand	Nog te innen per einde v. d. maand	Afgeschreven gedurende de maand	Totaal geind + nog in te vorderen t/m einde v. d. maand	Totaal afgeschreven t/m einde v. d. maand
1945	—	600	576	—	1.176	15
Jan. t/m Dec. 1946	953	1.553	729	112	2.282	127
Jan. 1947	47	1.600	675	9	2.275	136
Febr. 1947	45	1.645	643	9	2.288	145
Mrt 1947	30	1.675	635	11	2.310	156
April 1947	31	1.706	619	17	2.325	173
Mei 1947	31	1.737	604	27	2.341	200
Juni 1947	19	1.756	590	28	2.346	228
Juli 1947	22	1.778	578	37	2.356	265
Aug. 1947	20	1.798	560	29	2.358	291
Sept. 1947	16	1.814	551	42	2.365	336

TOELICHTING BIJ HET OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN.

I. Directe belastingen.

Deze staten vermelden de vorderingen, welke ontstaan door het opleggen van voorlopige en definitieve aanslagen door de belastingdienst (debiteurenadministratie).

Het belastingtijdvak 1946/47 loopt bijv. voor de inkomstenbelasting van 1 Januari 1946 t/m 31 December 1947. Normaliter worden gedurende de eerste 12 maanden hiervan voorlopige aanslagen over 1946 geboekt, gedurende de laatste 12 maanden definitieve aanslagen over 1946 (vandaar de vergelijking van bijv. 1946/47 met raming 1946 en bijv. 1947/48 met raming 1947).

Voor andere belastingen loopt het boekingsdijvak 1946/47 van 1 Januari 1946 t/m 30 Juni 1947.

II. Overige middelen.

De staten vermelden het werkelijk in elke maand ontvangen bedrag (kasadministratie).

Bij omzetbelasting, loonbelasting en vereveningsheffing vindt de afdracht per kwartaal plaats (dus bijv. in Januari 1947 van de belasting over de omzet resp. uitbetaalde lonen van het 4e kwartaal van 1946).

III. Zekerheidsstellingen.

Dit zijn bedragen, die, vrijwillig of verplicht, door belastingplichtigen bij de ontvangers der belastingen zijn gedeponneerd. Zij dienen als vooruitbetaling op nog niet opgelegde aanslagen in bestaande belastingen en toekomstige aanslagen in vermogensaanwasbelasting en vermogensheffing.

De staten vermelden zowel de opgelegde zekerheidsstellingen als de betalingen daarop (dus zowel debiteuren- als kasadministratie) en voorts nog de afschrijvingen, die op de zekerheidsstellingen wegens de opgelegde aanslagen plaatsvonden.

Zie voor uitvoeriger toelichting de aantekening: „Opbrengst der Rijksmiddelen” in „E.-S.B.” van 28 Mei 1947, blz. 432.

WERKLOOSHEID IN NEDERLAND ¹⁾.

Maand	Werklozen	Wachtgelders ²⁾ (raming)
30 Juni 1945	112.622	201.400
29 Juni 1946	45.953	7.800
31 Jan. 1947	51.500 ³⁾	7.100
28 Febr. 1947	55.800 ⁴⁾	6.200
31 Mrt 1947	48.300 ⁵⁾	5.200
30 April 1947	31.000	3.400
31 Mei 1947	24.100	2.500
30 Juni 1947	19.700	1.800
31 Juli 1947	18.800	1.300
31 Aug. 1947	20.200	1.200
30 Sept. 1947	21.600	900

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.”.

²⁾ Gegevens van de arbeidsbureaux.

³⁾ Bovendien 121.000 vorstwerklozen uit het vrije bedrijf.

⁴⁾ Bovendien 161.000 vorstwerklozen uit het vrije bedrijf.

⁵⁾ Bovendien 28.900 vorstwerklozen uit het vrije bedrijf.

ENIGE INDEXCIJFERS VAN DE INDUSTRIËLE PRODUCTIE IN BELGIË ¹⁾.

1938 = 100	Dec. 1946	Jan. 1947	Feb. 1947	Mrt. 1947	April 1947	Mei 1947	Juni 1947	Juli 1947
Algemene index v. d. ind. prod. ²⁾	88,2	94,8	85,4	92,2	98,1	96,6	93,5	90,3
Steenkool	76,7	87,1	79,2	89,1	88,6	84,4	81,6	75,5
Cokes	79,2	80,4	72,4	81,6	86,5	90,4	92,2	99,8
Cement	72,3	72,2	49,2	57,8	86,7	94,5	79,2	100,7
Ruw ijzer	106,7	110,4	99,6	110,4	111,2	113,1	112,7	116,6
Ruw staal	117,4	121,7	108,5	120,6	123,0	120,2	122,2	126,7
Afgewerkt staal	117,3	137,0	114,8	135,3	130,5	138,0	120,1	118,3
Afgewerkt ijzer	64,7	104,4	60,7	71,2	88,0	68,4	69,2	56,5
Vlas (spinnery)	106,2	117,3	96,6	112,4	112,2	108,8	110,3	99,6
Vlas (weverij)	110,5	144,0	95,5	105,9	105,0	90,7	107,7	105,3
Katoen (spinnery)	107,0	118,1	99,4	111,2	115,3	98,3	107,6	97,5
Katoen (weverij)	120,7	133,5	128,2	145,9	143,5	138,4	139,8	133,8
Wol (kamwol, spinnery)	127,1	151,8	125,4	172,2	167,4	156,8	144,9	113,2
Wol (weverij)	144,6	160,1	145,8	159,1	152,8	143,4	142,3	145,4
Vlagglas	89,5	87,0	83,9	89,4	85,3	96,0	88,3	89,7
Holglas	119,1	116,3	89,5	108,5	104,2	107,1	103,1	110,1
Ruw leder	64,3	78,0	62,7	75,0	67,7	65,3	66,2	67,4
Papier	106,0	123,8	117,5	125,0	133,0	129,8	134,6	124,4
Margarine	93,8	114,1	86,9	101,5	108,3	92,5	76,5	92,2
Geraffineerde suiker	73,3	60,2	56,9	63,5	64,0	64,0	57,7	71,5
Sigaren	57,7	56,2	46,2	46,2	42,7	38,8	35,1	43,7
Sigaretten	129,7	142,2	129,0	133,0	123,7	129,8	151,0	134,4

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin” van het Nationaal Instituut voor de Statistiek.

²⁾ 1936—38 = 100 (Instituut voor Economisch en Sociaal Onderzoek (Leuven)).

³⁾ Voorlopig cijfer.

HAVENBEWEGING.

Te Rotterdam, Amsterdam en Antwerpen aangekomen zeeschepen ¹⁾.

Tijdvak	Rotterdam		Amsterdam		Antwerpen	
	aantal	netto register tonnen	aantal	netto register tonnen	aantal	netto register tonnen
1939	12.026	19.392.128	3.110	4.024.738	9.524	15.888.710
1945	1.344	2.063.632	470	458.800	3.585	11.129.932
1946	4.464	5.911.539	1.706	1.833.381	5.284	9.311.899
Januari 1947	364	628.527	185	181.187	422	855.334
Februari	329	635.622	149	159.582	503	1.050.345
Maart	441	742.747	146	215.633	611	1.272.384
April	463	729.734	176	251.177	642	1.265.483
Mei	507	851.771	215	232.727	729	1.419.137
Juni	538	885.113	215	242.629	716	1.454.412
Juli	558	881.835	201	224.022	600	1.221.270
Augustus	650	976.754	234	254.678	815	1.749.160
September	532	864.670	222	198.454	—	—
21 Aug. t/m 6 Sept.	145	216.103	51	43.028	—	—
7 t/m 13 Sept.	132	217.910	50	55.222	—	—
14 t/m 20 Sept.	131	182.849	61	50.659	—	—
21 t/m 27 Sept.	118	219.059	51	49.950	—	—
28 Sept. t/m 4 Oct.	88	149.739	46	59.991	—	—
5 t/m 11 Oct.	105	167.473	53	56.682	—	—
12 t/m 18 Oct.	123	181.346	59	70.942	—	—

¹⁾ Bronnen: „Mededelingen Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Zuid-Holland”; Dienst Gemeente Handelsinrichting, Amsterdam; Bureau van Statistiek der Gemeente Amsterdam; Economische dienst van de haven, Antwerpen.

IN- EN UITVOER VAN BELGIË ¹⁾.

Maand	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen francs	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen francs	Waarde in miljoenen francs
Maandgemiddelde 1936/38	2.868	2.019	1.912	1.859	— 160
Maandgemidd. '46	1.644	4.380	620	2.471	—1.909
Januari 1947 ..	1.720	6.040	605	2.673	—3.367
Februari 1947 ..	1.418	5.257	706	4.308	— 949
Maart 1947 ..	1.788	6.040	905	4.831	—1.209
April 1947 ..	2.261	6.583	1.100	5.341	—1.242
Mei 1947 ..	2.496	6.247	1.184	5.430	— 817
Juni 1947 ..	2.416	6.368	1.173	5.787	— 581
Juli 1947 ..	2.407	6.084	1.343	5.775	— 309
Augustus 1947 ..	2.601	7.148	997	3.890	—3.258

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin” van het Nationaal Instituut voor de Statistiek.

DE KOLENPOSITIE VAN BELGIË ¹⁾.
(in duizenden tonnen)

Maand	Productie	Afzet	Voorraad aan het einde van de maand
1938	29.575	28.029	2.222 ²⁾
1946	22.779	22.767	311 ²⁾
Januari 1947	2.146	2.140	318
Februari	1.954	1.934	338
Maart	2.198	2.216	320
April	2.184	2.210	294
Mei	2.081	2.084	291
Juni	2.011	2.006	296
Juli	1.860	1.855	302

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin” van het Nationaal Instituut voor de Statistiek.

²⁾ Ultimo December.

Annonces voor het volgend nummer

dienen uiterlijk Maandag 10 Nov. a.s. in het bezit te zijn van de administratie, Lange Haven 141, Schiedam

50ste

KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE
JAARBEURS

internationaal

6-15 APRIL 1948

50me

FOIRE ROYALE
NEERLANDAISE

internationale

6-15 AVRIL 1948

Alle inlichtingen worden verstrekt door de Buitenlandse Dienst der Koninklijke Nederlandsche Jaarbeurs, Vredenburg, Utrecht.

Toutes informations sont données par le Département étranger de la Foire Royale Néerlandaise, Vredenburg, Utrecht.

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.

(DEVIEZENBANK)

HOOFDKANTOOR: AMSTERDAM

LONDEN NEW-YORK

100 EIGEN KANTOREN IN NEDERLAND EN AZIË

FINANCIERING VAN DE INTERNATIONALE HANDEL

HANDELSVOORLICHTING EN BEMIDDELING

**KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE
HOOGOVS EN STAALFABRIEKEN N.V.**
GEVESTIGD TE IJMUIDEN.

**UITGIFTE van
10.748 (certificaten van)
gewone aandelen,**

**in stukken groot nom. f 600.— aan toonder,
voor de helft delende in de winst over het
boekjaar 1 April 1947—31 Maart 1948 en ten
volle in de winst van volgende boekjaren.**

Ondergetekenden berichten, dat zij de inschrijving op
bovengenoemde, (certificaten van) gewone aandelen,
uitsluitend voor houders van gewone aandelen en van
certificaten van gewone aandelen, openstellen op

VRIJDAG 7 NOVEMBER 1947,

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

bij hare kantoren te AMSTERDAM, ROTTERDAM
en 's-GRAVENHAGE,

tot den koers van 130 pCt.,

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 30 Oct. 1947.
Prospectussen en inschrijvingsbiljetten, alsmede afdruk-
ken van de voorwaarden van administratie zijn verkrijg-
baar bij de inschrijvingskantoren.

Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.

Amsterdamsche Bank N.V.

De Twentsche Bank N.V.

Rotterdamsche Bankvereniging N.V.

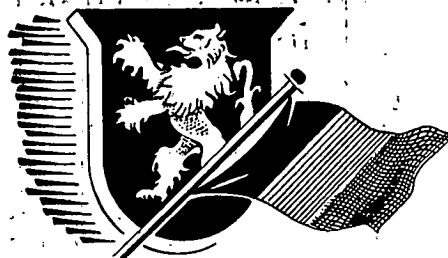
Amsterdam
Rotterdam, 30 October 1947.

N.V. BRONSWERK

Huygen & Wessel — Becht & Dyserinck

**VERWARMING, VENTILATIE, LUCHTBEHANDELING,
PIJPLEIDINGEN**

Amersfoort, Amsterdam, Rotterdam, Apeldoorn, Leeuwarden, Sittard,
Vlissingen

BELGIË

Tusschen Nederland en België is in betrekkelijk
korten tijd een intensief handelsverkeer tot
stand gekomen - zeer ten faveure van de
welvaart beider partners. Zij, die belang
hebben bij den handel tusschen deze landen,
kunnen met vrucht gebruik maken van de
diensten onzer eigen vestiging, de

AMSTERDAMSCHER BANK voor BELGIË N.V.
VESTINGSTRAAT 74, ANTWERPEN

**AMSTERDAMSCHER
BANK N.V.** **AB**

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

BEWAARNEMING VAN EFFECTEN

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

In het kader der Benelux-overeenkomst.

PUBLICITEIT IN BELGIË.

Firma's, die artikelen voeren, waar-
van de export naar België alle rede-
lijke kansen op succes bieden, kunnen
door onze bemiddeling aldaar ad-
verteren tegen betaling in guldens.

PUBLICITÉ EN HOLLANDE.

Maisons belges, désirant faire de la
publicité en Hollande, trouveront chez
nous une connaissance approfondie du
marché hollandais et des coutumes
belges.

N.V. RECLAMEBUREAU GELDER

Amsterdam. C

Beursstraat 15

tel. 48137-31469

gispen

meubelen en gisolampen

**culemborg
amsterdam
rotterdam**

Opdrachten voor adver-
tenties inzenden aan
Advert.-admin. „E.-S.B.“,
postbus 42 — Schiedam

Beschikbare krachten

Jongeman

28 jaar, in het bezit van akte M.O. Economie en Univ. geschoold, bekend met documentatiéwerkzaamheden en deviezenmaatr. zoekt pl. bij afd. doc. van bank, sociale instelling of ter financiële redactie van dagblad. Bij voorkeur Amsterdam of omgeving, echter bereid tot event. uitzending naar Indonesië. Br. no. ESB 1055, bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Vacatures

Een der grootste Levensverzekering-Maatschappijen vraagt een

DOCTORANDUS OF DOCTOR IN DE WISKUNDE

of iemand met daarmede gelijk te stellen academische ontwikkeling, ter opleiding in het bedrijf.

Bij gebleken geschiktheid zeer goede vooruitzichten. Brieven met voll. inl. omtrent opleiding, ervaring, verlangd salaris, enz. onder lett. C.K.N. aan Nijgh & van Ditmar, Parkstraat 27, Den Haag.

Op FINANCIËEL-ECONOMISCH BUREAU van een GROTE BANKINSTELLING te AMSTERDAM vacceert de betrekking als

ECONOMIST.

Bekendheid met het effectenvak of met de financiële journalistiek strekt tot aanbeveling.

Brieven onder no. 4050 bureau van dit blad.

Nederlandse Maatschappij met veelzijdige internationale handelsverbindingen te 's-Gravenhage vraagt

**Mr IN DE RECHTEN OF
Drs IN DE HANDELSWETENSCHAPPEN**
voor zuiver commerciële functie. Leeftijd tot ongeveer 30 jaar. Talenkennis strekt tot aanbeveling.

Sollicitaties met foto onder lett. C.I.K. aan Nijgh & van Ditmar, Parkstraat 27, Den Haag.

Het Econ. Techn. Instituut voor Gelderland vraagt een

bedrijfs econoom of ingenieur

Salaris nader overeen te komen. Rijkspensioen. Brieven met referenties aan de Directeur, Dr. J. A. Nillesen, Huize Angerenstein, Arnhem.

Industriële bedrijfsorganisatie te 's-Gravenhage vraagt een

algemeen medewerker

opleiding tenminste 5-jarige H.B.S. of gymnasium, academische vorming is niet noodzakelijk, bedrijfseconomische en/of juridische scholing wel gewenst; goede omgangsvormen en uitstekende briefstijl zijn onvoorwaardelijke vereisten. Eigenhandig opgestelde en geschreven brieven met uitvoerige beschrijving van levensloop, vermelding van opleiding en opgave van referenties onder no. 58981 Adv.-Bur. „Die Haghe“, Plein 11, Den Haag.

GROOTHANDEL

Weekblad voor de

Internationale Handel

Exclusieve berichtgeving!

VRAAGT PROEFNUMMER

H. A. M. ROELANTS - SCHIEDAM

Moderne
bedrijfsadministratie

Vraagt prospectus en proefles
bij het bekende

INSTITUUT M. B. A. - ROTTERDAM

Opricht in 1942 — (Cursussen onder toezicht van Dr. S. Elzinga) Secretariaat: Postbus 800, Rotterdam
Vroeger Beursgebouw Kamer 321

Economisch-Statistisch Kwartaalbericht

Economische onderzoekingen van het Nederlandsch Economisch Instituut.

De September-aflevering bevat o.a.:

Conjuncturele toestand van Nederland, Indonesië, België, Verenigde Staten en Groot-Brittannië;
Duitsland: balans na twee jaar bezetting;
Internationale geld- en kapitaalmarkten;
Marktpositie van enige belangrijke grond- en hulpstoffen;

De groei van het aantal personenauto's in Nederland.
Jaarabonnement 1947 (3 nummers) voor abonnees „E.-S.B.“ f 4,—
Afzonderlijke abonnementen f 6,—

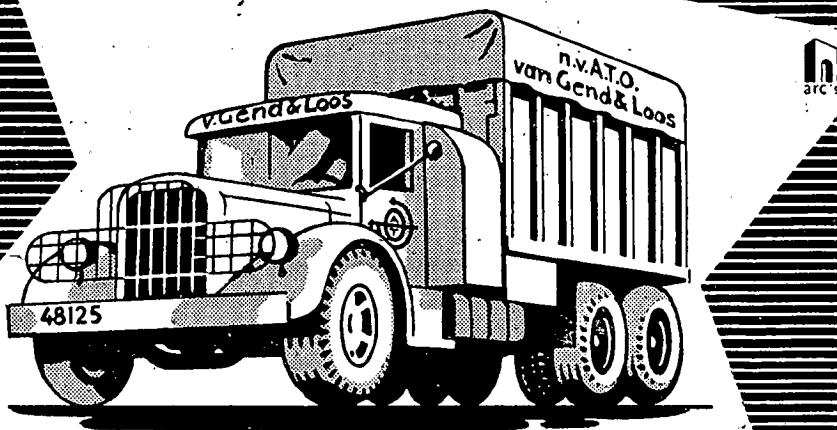
**VOORWETENSCHAP ECONOMISCH STATISTISCH
KWARTAALBERICHT**

Voor belangstellenden bestaat in een beperkte oplage de gelegenheid zich te verzekeren van toezending van resumé's en conclusies der artikelen uit het Economisch-Statistisch Kwartaalbericht 14 dagen voor het verschijnen van het betreffende nummer. Prijs f 50,— per kwartaal.

Pieter de Hoochstraat 5,
Rotterdam-W.

NEDERLANDSCH ECONOMISCH
INSTITUUT.

Vervoer van en naar België!

A.T.O. van Gend & Loos is in het bezit van de benodigde officiële vervoersmachtigingen der Belgische autoriteiten.

A.T.O.

van Gend & Loos

voor àl Uw vervoer!

KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE BOEKDRUKKERIJ
H. A. M. ROELANTS - SCHIEDAM

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo • Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

Banden Jaargang 1947

Aan allen, die de lopende jaargang van „Economisch-Statistische Berichten” willen laten inbinden, wordt verzocht zo spoedig mogelijk een „Band 1947” te bestellen, door storting van f 3.— op girorekening no. 5858 ten name van **H. A. M. Roelants, Schiedam** onder vermelding van „Band E.-S.B. 1947”.

De Haap's

HOUTINDUSTRIE &
HANDELSOndern.

VRIEZENVEEN (Holland)
TELEF. 387

Fabricage van alle technische Houtwaren voor:

- Electro-Techn. Industrie
- Spin- & Weverijen,
- Textielindustrie,
- Draadindustrie enz.
- Huish. Artikelen.
- Penhouders,
- Potloodverlengers,
- Tekenborden & -haken,
- Tekendozen enz.
- Diverse artikelen volgens tekening, monster of verpakking.